

**Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan
kärkihanke - Koulutuksen ja työelämän
ulkopuolella olevien nuorten toiminta- ja
työkyvyn sekä osallistumismahdollisuuksien
vahvistaminen**

Loppuraportti

Hankepäällikkö: Jenni Oliveira

Hankkeen omistaja: Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö

Yhteenveto

Helsingin Diakonissalaitoksen Säätiö, Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö ja Rovaniemen kaupunki toteuttivat yhdessä Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan -kärkihanketta vuosina 2017-2018. Hanketta toteutettiin sopimuksellisessa yhteistyössä Helsingin, Espoon, Lahden, Turun, Kuopion, Oulun ja Rovaniemen kaupunkien kanssa palveluintegraation rakentamiseksi. Hanke asemoitui Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos ja työllisyys palvelualueelle. Hankkeen tavoitteena oli pilotoida ja mallintaa marginaalissa elävien nuorten tarpeita vastaava yhteistoimintamalli julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä lisäksi paikkakuntaakohtaisesti Ohjaamoiden, nuorisopalveluiden, työllisyyspalveluiden ja oppilaitosten kanssa. Hankkeen välittömänä kohderyhmänä olivat 16-29 -vuotiaat nuoret, jotka eivät olleet kiinnittyneet opiskeluun tai työelämään, ja joilla oli arjen sujuvuutta ja sosiaalista osallisuutta rajoittavia mielenterveydellisiä ongelmia.

Hanke tavoitti valtakunnallisesti yli tuhat nuorta, joista 640 nuoren kanssa löydettiin jatkopolku hankkeen aikana. 43 % hankkeessa päättäneistä nuorista siirtyi työ-, koulutus- tai kuntoutuspoluille ja 19 % kiinnittyi tarvitsemaansa psykiatriseen hoitoon. Hankkeessa tarkasteltiin nuoren elämässä tapahtuneita muutoksia mm. työmarkkinastatuksessa, asumisessa ja toimeentulon osalta. Valmennuksessa käytettiin nuoren elämässä ja hyvinvoinnissa tapahtuneiden muutosten arviointiin dialogista Tulostähti-menetelmää. Tämän pohjalta havaittiin, että hankkeen palvelut vaikuttivat eniten nuorten identiteetin ja itseluottamuksen sekä luottamuksen ja toivon kasvuun. Lisäksi hankkeessa kerätiin nuorilta kyselylomakkeen avulla kokemuksia heidän hyvinvoinnissaan tapahtuneista muutoksista valmennusjakson aikana. Vastanneista 85 % koki elämänsä muuttuneen parempaan suuntaan hankkeen aikana.

Kärkihanke alkoi vuonna 2017 Helsingissä, Espoossa, Kuopiossa, Turussa ja Oulussa. Vuonna 2018 hanke laajeni Päijät-Hämeeseen ja Rovaniemelle. Hankkeen henkilöstöbudjettia jäi yli suunnitellusta, koska hanke pääsi alkamaan täysimääräisesti vasta alkukevällä 2017. Ylijääneestä budjetista siirrettiin hankkeen toisena vuonna muutoshakemuksella muille kustannuslajeille.

Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos nuortenpalveluiden alueelliset sidosryhmät ja hankkeen työntekijät kokivat hankkeessa kehitetyn Mindset-palvelumallin tarpeelliseksi ja hyödylliseksi juuri niille nuorille, joilla on ollut vaikeuksia kiinnittyä tarvitsemiinsa palveluihin. Hankkeeseen ohjautuneet nuoret tarvitsivat pääsääntöisesti pitkäaikaista ja intensiivistä tukea, koska heidän toimintakuntonsa oli useimmiten heikko. Hankkeen määräaikaisuus herätti huolta hankkeen työntekijöissä ja verkostoissa hankkeen kohderyhmänuorten pitkäaikaisen palvelutarpeen takia. Kriittistä palautetta hanke sai hankkeen työntekijöiltä valtakunnallisen koordinoinnin tehokkuudesta.

Hankkeessa kehitetty Mindset-palvelumalli mallinnettiin kaikkien hyödynnettäväksi. Mindset-palvelumallin mukainen valmennus jatkuu Vamoksessa kaupunkikohtaisilla palveluratkaisuilla hankkeen päätyttyä. Hankkeessa kehitetyn palvelumallin integroiminen osaksi kuntien palvelurakennetta vaatii pysyvämpien rahoitusmallien rakentamista ja kuntien vahvaa sitoutumista palvelun toteuttamiseen tämän kohderyhmän osalta.

SISÄLLYSLUETTELO

1	TULOKSET JA VAIKUTTAVUUS	1
1.1.	TAUSTA	1
1.2.	TAVOITTEET JA TULOKSET	2
1.2.1.	<i>Hankkeen tavoitteiden saavuttaminen .....</i>	<i>2</i>
1.2.2.	<i>Hankkeessa kehitetyt toimintamuodot .....</i>	<i>4</i>
1.2.3.	<i>Mindset mallinnus ja tutkimus .....</i>	<i>8</i>
1.2.4.	<i>Hankkeen tulokset ja vaikuttavuusanalytiikka .....</i>	<i>10</i>
1.3.	HYÖDYT JA VAIKUTTAVUUS	14
1.3.1.	<i>Muutokset yksilöiden hyvinvoinnissa ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus .....</i>	<i>14</i>
1.3.2.	<i>Palveluiden järjestäminen marginaalissa eläville nuorille .....</i>	<i>16</i>
2.	HANKKEEN TOTEUTUS	17
2.1.	YLEISKUVA	17
2.2.	AIKATAULUN TOTEUTUMINEN	22
2.3.	TOTEUTUNEET KUSTANNUKSET- JA RESURSSIT	26
2.3.1.	<i>Työmäärät ja tehtävien tekijät .....</i>	<i>26</i>
2.3.2.	<i>Budjetti ja kustannukset .....</i>	<i>27</i>
2.4.	RISKIT	28
3.	DOKUMENTOINTI	30
4.	OPIT JA PALAUTTEET	31
5.	PYSYVÄ TOIMINTA JA JATKOTOIMET	33
5.1.	SIIRTYMINEN PYSYVÄÄN TOIMINTAAN	33
5.2.	JÄLKIVARVIOINTI JA AVOIMET TEHTÄVÄT	34
5.3.	IDEOITA JATKOKEHITYKSELLE	35
6.	LIITTEET	36

1 Tulokset ja vaikuttavuus

1.1. Tausta

Hankehakemuksessa todettiin, että nuoria, jotka eivät olleet työssä, koulutuksessa eivätkä asevelvollisuutta suorittamassa, oli vuonna 2015 66 000. Hankkeen päättyessä vuonna 2018 tilanne ei ole parantunut. Yhteiskunnasta syrjään jääneiden nuorten määrää ei voi määritellä yksiselitteisesti, mutta sen on varmaa, että heitä on liian paljon. Suurta osaa näistä nuorista on haasteellista tavoittaa ja heillä on vaikeuksia kiinnittyä olemassa oleviin palveluihin, vaikka selkeä palvelutarve on olemassa. Vamoksen koordinoiman nuorisotakuun kärkihankkeen tavoite on ollut vastata niiden työelämän ja opintojen ulkopuolella olevien nuorten tarpeisiin, jotka eivät hyödy nykyisistä palveluista, joille nykyiset palvelut eivät ole riittävät ja jotka tarvitsevat intensiivistä tukea palveluihin kiinnittymiseen sekä toiminta-, opiskelu- ja työkykynsä sekä osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseen.

Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos nuortenpalvelut on toiminut työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi vuodesta 2008 lähtien. Vamos toimi ennen tämän hankkeen aloitusta Helsingissä, Espoossa, Lahdessa, Turussa ja Kuopiossa. Hankkeen aloituksen myötä Vamos toimintaa laajennettiin vuonna 2017 Ouluun ja vuonna 2018 Rovaniemelle. Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan -kärkihanketta toteuttivat Helsingin Diakonissalaitos, Oulun Diakonissalaitos ja Rovaniemen kaupunki. Hankkeen toiminta alkoi vuonna 2017 Helsingissä, Espoossa, Turussa, Kuopiossa ja Oulussa. Vuonna 2018 kärkihankkeen toimintaa laajennettiin Päijät-Hämeen ja Rovaniemen alueille.

Hankkeen tavoitteena oli rakentaa, mallintaa, vakiinnuttaa ja juurruttaa yhteistoimintamallia eli käytännössä palveluintegraatiota koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten toiminta- ja työkyvyn sekä osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseksi. Paikkakunnilla, joissa Vamos-toimintaa oli entuudestaan, hankkeen toiminta keskitettiin kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien nuorten kanssa työskentelyyn. Uusilla paikkakunnilla lähdettiin rakentamaan Vamos toimintamallilla niiden nuorten tarpeisiin, jotka eivät kykene kiinnittymään matalan kynnyksen palveluihin tai yksilö- ja ryhmämuotoiseen valmennukseen. Kaikilla paikkakunnilla tavoitteena oli täydentää palvelujärjestelmän aukkoja panostamalla erityisesti mielenterveyden haasteista kärsiviin ja palvelujärjestelmän ulkopuolelle ajautuneisiin nuoriin. Hankkeessa rakennettiin kuntakohtaisia palveluintegraatiomalleja riippuen kunnan omasta palvelurakenteesta. Palvelukokonaisuuksia pilotoitiin Vamoksen ja julkisten palvelujen osalta mm. psykiatristen ja sosiaalipalvelujen kanssa. Tavoitteena oli rakentaa yhdessä toimintaa, jossa kunnan asiantuntijuus sekä mahdollisuudet yhdistettiin Vamoksen työotteeseen ja kehitettyihin valmennuspalveluihin.

Kuntakohtaisista palveluintegraatiomalleista kerättiin tietoa ja pilottikokemuksia, joista muodostettiin palvelumuotoilun avulla valtakunnallinen ja skaalattavissa oleva mallinnus. Valtakunnallinen mallinnus toteutettiin ostopalveluna. Vakiinnuttamista ja juurruttamista pyrittiin toteuttamaan vahvistuvien yhteistyörakenteiden avulla sekä kuntakumppaneiden kanssa valmistautumalla tuleviin mahdollisiin maakunta ja sote -uudistuksiin. Hankkeen

aikana havaittiin, että toimiva palveluintegraatio vaatii uudenlaista palveluiden johtamista, resursointia ja muutoksia käytännön työtavoissa - on uskallettava luopua jostain, jotta saa tilalle jotain uutta. Parhaimmillaan palveluintegraation avulla saadaan tuotettua tehokkaampia ja kohderyhmän tarpeet paremmin huomioon ottavia kokemuksia ja mikä tärkeintä - vähentämään nuorten juoksuttamista luukulta toiselle.

Yhteistoimintamallien rakentamisessa yhtenä keskeisenä tavoitteena oli tuoda palveluihin mukaan entistä enemmän tulos- ja vaikuttavuusperusteisuutta, jolloin resurssit voitaisiin jatkossa keskittää nykyistä enemmän aidosti vaikuttaviin ja oikealle kohderyhmälle kohdennettuihin palveluihin. Diakonissalaitoksen Vamoksessa pyritään siirtämään palvelujen tuloksellisuuden arviointia suoritusperustaisuudesta vaikuttavuuden ja vaikutusten arviointiin. Tämä edellyttää sektorirajat ylittävien mittareiden kehittämistä ja käyttöönottoa, jotta palveluiden vaikuttavuutta voidaan paremmin arvioida palveluketjujen ja myös yksilöön kohdentuvien vaikutusten osalta. Hankkeessa on käytetty koetun hyvinvoinnin ja elämän eri osa-alueiden muutosta mittaavia menetelmiä.

1.2. Tavoitteet ja tulokset

1.2.1. Hankkeen tavoitteiden saavuttaminen

Hankesuunnitelman mukaiset hankkeen tavoitteet:

- 1. mallintaa ja juurruttaa vaikuttava eri palvelu- ja tukijärjestelmien yhteistoiminta*
- 2. tunnistaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisen riskissä olevien tai jo ulkopuolelle jääneiden nuorten tarpeet varhaisessa vaiheessa*
- 3. ohjata, tukea ja kannustaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisen riskissä olevia tai jo ulkopuolelle jääneitä nuoria polulla kohti opintoja ja työelämää sekä niissä selviämisessä*
- 4. vastata nuorten tuen tarpeeseen yhdeltä luukulta kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti*
- 5. rakentaa toiminta nuorten tarpeista lähtien*
- 6. kytkeytyä ohjaamoihin tai ohjaamotyyppeihin monitoimijamalleihin sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin*
- 7. mallintaa ja toteuttaa kotiin vietävää valmennusta yhteiskunnan toiminnasta eristäytyneille nuorille, konkreettisesti yhteistyörakenteessa julkisten sosiaali- ja psykiatristen palveluiden kanssa*
- 8. Edistää vaikutusperusteista palveluiden hankintaa ja kehittää vaikuttavuusosaamista nuorten sosiaali- ja terveyspalveluiden kentällä*

Hankkeen kohderyhmäksi oli määritelty yhteiskunnan toiminnasta eristäytyneet nuoret, jotka kärsivät sosiaalisten tilanteiden pelosta ja eritasoisesta mielenterveyden oireilusta sekä päihdeongelmista. Hankkeen aikana yhdeksi selkeäksi kohderyhmäksi nousivat kotiin jumiutuneet nuoret. Hankkeessa pilotoitu yhteistoiminta oli Vamos Mindset yksilö- ja ryhmävalmennus, jota toteutettiin alueellisesti hieman erityyppistä palveluintegraatiota hyödyntäen. Tyypillisesti mukana valmennuksen toteutuksessa oli aikuissosiaalityön ja/tai psykiatristen palvelujen työntekijöitä. Hankkeen tavoitteiden mukaisesti Mindset-valmennus – ml. kotiin vietävä valmennus - mallinnettiin hankkeen aikana ja siitä saadut kokemukset ja tulokset osoittivat, että suunnitelmallinen nuorilähtöinen, kokonaisvaltainen ja pitkäjänteinen palvelu saa aikaan vaikuttavia tuloksia yhteiskunnan marginaalissa elävien nuorten parissa. Yhteistoiminnan juurruttaminen osaksi palvelujärjestelmän toimintakulttuuria onnistui vaihtelevasti eri alueilla. Integraatiomallien implementoitumiseen vaikuttivat esimerkiksi paikalliset erot maakunta- ja sote-uudistukseen valmistautumisessa. Hankkeen aikana ei saatu aikaan sellaista toimintakulttuurin muutosta uudessa sosiaali- ja terveystaloudellisten muutostilanteessa, jota tavoiteltiin hankkeen suunnitteluvaiheessa, koska sote-uudistus ei edennyt hallitusohjelman aikataulun mukaan hankkeen aikana. (tavoite 1 ja 7)

Hankkeeseen ohjautuneet nuoret olivat pääosin olleet useampien palveluiden tarpeessa jo pitkän aikaa. Työskentely heidän kanssaan oli pikemminkin korjaavaa kuin ennalta ehkäisevää. Hankkeessa opittujen sisältöjen ja ilmiöiden avulla lähdettiin suunnittelemaan riskiryhmien varhaisen vaiheen tunnistamisen osalta yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa. Hankkeen aikana valmisteltiin, haettiin ja saatiin kaksi hanketta, joissa keskitytään toisen asteen opinnoista putoamisvaarassa oleviin opiskelijoihin, tarkoituksena ehkäistä pudokkuutta, tukea opintojen läpäisyä sekä edistää koulutuksen jälkeistä työllistymistä. Hankkeiden kehittämisprosessit ja toimenpiteet toteutetaan tiiviisti yhteistyössä oppilaitosten henkilökunnan kanssa. (tavoite 2)

Hanke tavoitti yli tuhat nuorta, jotka saivat yksilöllistä valmennuksellista tukea omaan tilanteeseensa hankkeen valmentajilta. Tuloksia hankkeessa päättäneiden nuorten osalta käydään läpi kohdassa 1.2.4. Hankkeen tulokset ja vaikuttavuusanalytiikka. (tavoite 3).

Hankkeessa toteutui yhden luukun periaate sekä fyysisellä että psyykkisellä tasolla. Palveluintegraation avulla nuori pystyi saamaan palveluja yhdeltä luukulta esim. Ohjaamon kautta tai Vamokseen jalkautuvien palvelujen avulla. Toisaalta yksi luukku toteutui Vamoksen omavalmentaja-mallin kautta. Nuoren saamat palvelut kartoitettiin valmennuksen aluksi ja häntä tuettiin hakemaan itselleen tarkoituksenmukaisia palveluja hyvinvoinnin lisääntymisen tueksi. Omavalmentaja tuki ja sanotti nuorelle eri palvelujen merkitystä ja roolia elämässä, jolloin nuoren elämänhallintataidot ja oma toimijuus vahvistui. Virallisesti palvelujen koordinointi saattoi olla esim. sosiaalityöntekijällä asiakassuunnitelman kautta. Vamoksen valmentajat jalkautuvat yhdessä nuoren kanssa sosiaalityöntekijän vastaanotolle, jolloin asiakassuunnitelman laadinta, seuranta ja päivitys saatettiin tehdä yhdessä. Sosiaalityöntekijän vastaanotolla käytiin parhaimmillaan keskustelua myös roolituksista: mihin asioihin valmennuksessa keskitytään, miten edistetään asiakassuunnitelman etenemistä ja nuorelle muodostuu selkeä käsitys tavoitteista. Hankkeen kohderyhmän nuorilla on haasteita hakeutua jopa matalan kynnyksen palveluihin, joten he tarvitsevat rinnalla kulkijaa tukemaan ja rakentamaan yhdessä nuorilähtöisiä ja riittävän yksilöllisiä palveluratkaisuja. Nuorilähtöisyys on Vamoksessa ja näin ollen myös oli hankkeessa ydintoimintatapa. (tavoite 4, 5)

Hankkeen toiminta kytkeytyi tavoitteiden mukaan läheisesti Ohjaamotoimintaan Espoossa ja Turussa, joissa Vamos toimii Ohjaamoiden kanssa samassa rakennuksessa. Kuopiossa Vamos toteuttaa ohjaamotyypistä palvelua itse, joten kytkeytyminen siihen oli luontevaa. Muilla paikkakunnilla Ohjaamoyhteistyö toteutui asiakasohjauksena ja verkostotyönä nuorten tarpeisiin pohjautuen. Hankkeeseen ohjautuneiden nuorten toimintakyky oli usein niin heikko, ettei Ohjaamotyypinen palvelu ollut heille vielä ajankohtaista. Hankkeen loppuvaiheessa tehtiin verkostotyötä valtakunnallisten Onni- ja Arki Haltuun -hankkeiden kanssa, joissa kehitetään psykososiaalista tukea Ohjaamoiden yhteyteen. Vamoksella on edustus Ohjaamoiden valtakunnallisessa ohjausryhmässä, missä Vamos on pitänyt aktiivisesti esillä yhteisen vaikuttavuusanalytiikan kehittämisen teemaa. Vaikuttavuusperusteisten hankintojen kehittämiseen vaikuttamisesta on tullut osa Vamoksen strategiaa hankkeen aikana. Sosiaali- ja terveystalouteen hanke kytkeytyi palveluintegraation kautta. (tavoite 6 ja 8)

1.2.2. Hankkeessa kehitetyt toimintamuodot

Hankkeessa pilotoitiin yksilö- ja ryhmävalmennustoimintoja nuorille, jotka ovat tarvitsemiensa palveluiden ulkopuolella tai jotka eivät kykene sitoutumaan käyttämiinsä palveluihin. Yhdistävä tekijä hankkeessa aloittaneille nuorille oli eriaisteiset mielenterveyden haasteet, jotka estivät arjen sujuvuutta, palveluihin sitoutumista tai osallistumista koulu- ja työelämään.

Kaikilla kärkihankkeen seitsemällä toiminta-alueella pilotoitiin Mindset yksilö- ja ryhmävalmennusta. Mindset-valmennus on tarkoitettu nuorille, joiden koettu hyvinvointi ja toimintakyky on erityisen heikko ja joilla on mielenterveyden haasteita kuten sosiaalisten tilanteiden pelkoja ja ahdistuneisuutta, ja jotka ovat voineet jumiutua kotiin pitkäksikin aikaa. Mindset-valmennuksen lisäksi Kuopiossa toteutettiin kärkihankkeessa myös Rythmi- ja Startti -ryhmä- ja yksilövalmennusta, jotka ovat sosiaaliseen kuntoutukseen rinnastettavaa Vamos-toimintaa. Rythmi -ryhmävalmennuksessa vahvistetaan nuorten arjen rytmiä ja sujuvuutta ja Startti -ryhmävalmennuksessa rakennetaan polkua kohti koulutusta ja työtä omien kiinnostuksen kohteiden ja vahvuuksien löytämisen myötä. Molempien ryhmävalmennusten rinnalla nuori saa yksilövalmennusta omien tavoitteiden mukaisen etenemisen edesauttamiseksi. Lisäksi Turussa toteutettiin ryhmä- ja yksilövalmennusta Mindset-valmennuksen kohderyhmää laajemmalle kohderyhmälle. Hankkeen aikana toteutettiin kaksi suljettua ryhmää, joista toinen oli taideterapeutin ja Vamoksen valmentajan yhdessä toteuttama prosessimuotoinen taideryhmä ja toinen Turun kaupungin sosiaalityön kanssa toteutettu sosiaalisen vahvistamisen ryhmä Kelkka. Taideryhmä toteutettiin hankkeen aikana kerran ja sosiaalisen vahvistumisen Kelkka-ryhmä kaksi kertaa. Molemmassa Kelkka-ryhmässä ryhmäprosessia olivat ohjaamassa Vamoksen valmentaja sekä sosiaaliohjaaja Turun kaupungin sosiaalityöstä ja lisäksi toiseen ryhmäprosessiin osallistui musiikkiterapeutti, joka toteutti ryhmän osana pedagogisia opintojaan. Tämän lisäksi Turussa toteutettiin Mindset-ryhmää toiminnallisempi Buusti-ryhmä, jossa jalkauduttiin myös paljon ulos toimitiloista. Näiden lisäksi hankkeessa toteutettiin avointa ryhmätoimintaa, johon mm. Mindset-ryhmässä tai suljetussa ryhmässä päättäneet nuoret pystyivät siirtymään tai

pelkän yksilövalmennuksen palvelun valinneet nuoret saivat vapaamuotoisempia vertaisuuden ja osallisuuden kokemuksia. Vaikka ryhmätoiminta oli avointa, se oli osa valmennussuunnitelmaa ja sitä ohjasivat Vamoksen valmentajat.

Mindset mallinnus on liitteessä 1 (palvelumuotoilu). Mindset yksilö- ja ryhmävalmennusten sisältöjä avataan erikseen alla. Lisäksi loppuraportin liitteenä 4 on Terveisiä Mindset -valmentajilta -artikkeli, jossa raotetaan sitä todellisuutta, mitä hankkeessa nuorten kanssa elettiin.

Mindset -yksilövalmennus

Kun nuori ohjautui hankkeen toimintoihin, hän sai oman valmentajan, joka kulki hänen rinnallaan koko hankkeessa oloajan. Omavalmentajan pysyvyys on yksi Vamoksen peruseriaatteista. Valmentaja voi vaihtua nuoren vaihtaessa toiminnosta toiseen Vamoksen sisällä, mutta silloinkin vaihdos tehdään vahvasti saattaen vaihtaen. Jokainen hankkeessa ollut nuori sai intensiivistä yksilövalmennusta, jonka tavoitteet määriteltiin aina yhdessä nuoren kanssa.

Mindsetiin ohjaus tapahtui useimmiten jonkun ohjaavan tahon kautta. Eniten ohjauksia tuli aikuispsykiatriasta (17%), aikuissozialityöstä (13%) ja nuorisopsykiatriasta (9%). 16% nuorista otti itse yhteyttä Vamokseen nettisivuilla olevan yhteydenottolomakkeen kautta. Ensimmäisellä tapaamisella oli aina mukana kaksi työntekijää nuoren lisäksi; joko Mindset-valmentaja ja ohjaavan tahon edustaja tai kaksi Mindset-valmentajaa. Ensimmäinen tapaaminen tapahtui Vamoksen tiloissa, ohjaavan tahon tiloissa, nuoren kotona tai muualla nuoren valitsemassa paikassa. Yksilövalmennus voi alkaa nuoren kotona tarvittaessa, mutta silloinkin tavoitteena oli kotoa lähteminen. Kotiin vietävä valmennus ei ollut Mindsetissa itsetarkoitus, vaan tavoitteena oli saada nuori sitoutumaan valmennukseen ja omiin tavoitteisiinsa kohti yhteiskunnallista osallisuutta. Jos valmennukseen sitoutuminen vaati nuoren kotiin jalkautumisen, se onnistui hankkeessa. Nuoren tilanteeseen mukautuminen edesauttoi nuorta aloittamaan valmennuksen. Kärkihankkeen toimintaan ohjautuneista nuorista (1040) 31 % sai kotiin vietävää valmennusta.

Alussa tärkeintä oli tutustuminen ja Mindset-valmennuksen esitleminen, jotta nuori pystyi päättämään, halusiko aloittaa valmennuksen. Oleellista valmennuksen tavoitteiden määrittelyssä oli nuoren oma halu saada muutosta aikaan. Muutoksen kohteen ja tavoitteet nuori määritteli aina itse valmentajan tuella. Mindsetin yksilövalmennuksessa alkuvaiheen työskentely oli tutustumista ja luottamuksen rakentamista valmentajan ja nuoren välillä. Luottamusta rakennettiin tiheillä tapaamisilla, nuorta kuuntelemalla ilman hoputtamista, erilaisten harjoitteiden tekemisellä, tavoitteiden yhteisellä määrittelemisellä sekä nuoren omien toiveiden ja haaveiden esiin nostamisella ja sanoittamisella. Luottamuksen rakentamiseen vaikutti vahvasti myös se, ettei nuorta syyllistetty tai annettu sanktioita, jos nuori perui tai ei pystynyt tulemaan tapaamiseen. Peruutusten yhteydessä nuorelle annettiin uusi tapaamisaika tai häntä tavoiteltiin useamman kerran ja rohkaistiin tulemaan takaisin.

Kun yhteinen työskentely alkoi, valmennuksessa edettiin pienin ja hitain askelin kohti nuoren asettamia tavoitteita. Tavoitteita pilkottiin osiin niiden saavutettavuuden helpottamiseksi; tavoitteena oli esimerkiksi kotoa poistuminen, roskien vieminen, kotiin

kasautuneiden kirjekuorien avaaminen, arkirytmien muuttaminen, lähialueeseen tutustuminen, julkisilla liikennevälineillä kulkeminen, lääkärinajan varaaminen, terveysasemalle meneminen, ryhmävalmennukseen osallistuminen, omien haasteiden ja vahvuuksien tunnistaminen ja sanoittaminen sekä omien tulevaisuudensuunnitelmien hahmottaminen.

Yksilövalmennus oli intensiivistä valmennusta eli nuorta tavattiin mahdollisimman usein ja valmentaja kulki rinnalla siellä missä nuori tarvitsi tukea. Valmennuksella voitiin tukea nuoren psykiatrista hoitoa sovitulla menetelmällä, sitoutettiin nuorta oman elämän hallintaan ja arjen sujuvuuteen sekä osallistumismahdollisuuksien lisäämiseen. Lisäksi valmennuksen tavoitteena oli koota nuoren ympärille tarpeelliset ja riittävät palvelut verkostotyön avulla.

Yksilövalmennusprosessissa hyödynnettiin Tulostähti -työkalua, jonka avulla käsiteltiin nuoren tilannetta ja valmennuksen aikana tapahtunutta muutosta kymmenellä elämän osa-alueella (mielenterveys, fyysinen terveys, elämäntaidot, ystävät ja sosiaalinen verkosto, työ ja koulutus, ihmissuhteet, riippuvuusikäyttäytyminen, koti, identiteetti ja itseluottamus sekä luottamus ja toivo). Tulostähden käyttö on nuoren ja valmentajan dialogiin perustuva arvio nuoren senhetkisestä tilanteesta kullakin osa-alueella. Tulostähti täytetään jokaisen nuoren kanssa kolmen kuukauden välein, ja arvot kirjataan Vamoksen asiakastietojärjestelmään. Vamoksessa Tulostähti on asiakastyön väline sekä merkittävä osa vaikuttavuusanalytiikan mittaristoa.

Osa nuorista osallistui yksilövalmennuksen lisäksi Mindset-ryhmävalmennukseen (kuvaus alla). Yksilövalmennus jatkui ryhmävalmennuksen rinnalla ja siinä hyödynnettiin ryhmässä esiin tulleita asioita ja refleктоitiin kokemuksia ja tunteita. Valmentajat ja nuoret kokivat tärkeäksi, että saivat reflektoida ryhmän tapahtumia yksilövalmentajan kanssa. Ryhmässä pääsi harjoittelemaan sosiaalisia tilanteita, mikä oli monelle nuorelle merkittävä tavoite. Jos ryhmävalmentaja ja yksilövalmentaja ei ollut sama henkilö, he pitivät tiiviisti yhteyttä, jotta kaikilla nuoren kanssa työskentelevillä oli ajantasainen tieto nuoren tilanteesta.

Mindset -ryhmävalmennus

Mindset ryhmävalmennus kehitettiin vastaamaan hankkeen kohderyhmän nuorten tarpeisiin. Suurella osalla nuorista mielenterveyden haasteet liittyivät sosiaalisten tilanteiden nostattamaan pelkoon ja ahdistukseen sekä osattomuuden tunteisiin. Mindset-ryhmä oli matalan kynnyksen ryhmätoimintaa, johon nuori pystyi osallistumaan täysin omien senhetkisten voimien mukaan. Ryhmävalmennukseen integroitiin kunnan psykiatristen ja sosiaalipalveluita siten että ryhmävalmennusta toteutettiin ja suunniteltiin osittain yhdessä sektorirajat ylittäen.

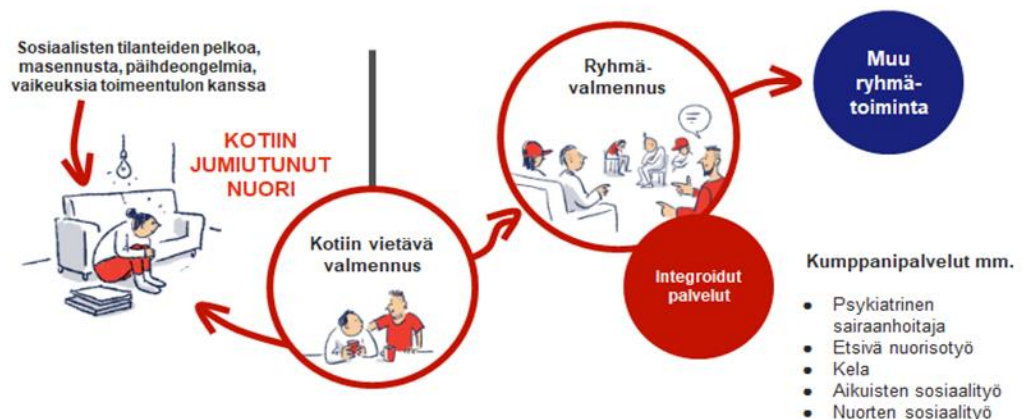
Hankkeessa pilotoitiin erilaisia ryhmämalleja; 12 viikon ja 18 viikon ryhmäjaksoja, joissa oli 1-3 ryhmäkertaa viikossa. Yksi ryhmäkerta oli maksimissaan 4 tuntia kerrallaan. Ryhmävalmennusjakso jakautui kolmeen moduuliin: arjen sujuvuus, mielen hyvinvointi ja sosiaalinen vahvistuminen. Moduulien teemat ja sisällöt liittyivät arjen hallintaan, mielenhyvinvoinnin tukemiseen eli konkreettisiin keinoihin tunnistaa tunteita ja omia toimintamalleja ja niiden vaikutuksia itsessä, oman elämän vastuunottoon sekä sosiaalisissa tilanteissa toimimiseen.

Ryhmiä sisältöjä toteutettiin paikkakuntien ja ryhmässä olevien nuorten tarpeiden mukaan soveltaen. Ryhmätoiminnan peruspilarit toteutettiin kaikissa ryhmissä; fiilisrinki alussa ja lopussa, aamu- tai välipala, tauot, palautteen antaminen ja reflektio. Reflektiota valmentajat tekivät ryhmän nuorten kanssa yksilövalmennuksessa sekä ryhmävalmentajien kesken. Reflektion merkitys osana nuoren valmennusta ja osana valmentajan työtä koettiin erittäin tärkeänä niin nuorten kuin valmentajien osalta.

Ryhmämuotoinen toiminta hankkeen kohderyhmän nuorille oli haasteellista toteuttaa. Mindsetiin ohjautuneiden nuorten toimintakyky ja valmiudet toimia sosiaalisissa tilanteissa olivat useimmiten erittäin heikot, ja lähes kaikilla oli huonoja kokemuksia ryhmätilanteista. Sitoutuminen ryhmään ja luottamuksen rakentuminen ryhmävalmentajiin ja toisiin ryhmäläisiin vaati aikaa. Nuorilla oli lupa osallistua ryhmätoimintaan aina senhetkisen voinnin mukaan, eikä osallistumattomuudesta tehty isoa numeroa. Ryhmätilan vieressä oli tyhjä tila, johon nuoret halutessaan saivat poistua kesken kaiken, jos ryhmässä oleminen kävi liian ahdistavaksi. Oma itsenään oleminen, ryhmäläisten ja valmentajien tuki ja korjaavien kokemusten saaminen sosiaalisista tilanteista kasvattivat nuorten luottamusta valmentajiin, muihin ryhmäläisiin ja itseensä.

Ryhmätoiminnan valmentajilta tai ohjaajilta vaaditaan monipuolista ammattitaitoa luotsata Mindset- tyyppistä ryhmävalmennusta. Heillä tulee olla ammattiosaamista erityisryhmien vetämisestä, monipuolista menetelmällistä ryhmänohjaamisen osaamista, kykyä heittäytyä olemaan ryhmässä omana itsenään ja joustavuutta muuttuviin ryhmätilanteisiin nuorten kunnon ja osallistumisen asteiden mukaan.

Mindset-palvelumalli

Vamos Mindset palvelumuotoilu (Palmu/Solita 2018)

1.2.3. Mindset mallinnus ja tutkimus

Hankkeessa kilpailutettiin palvelumuotoiluna toteutettu Mindset konseptin mallinnus (liite 1). Kilpailutuksen perusteella palveluntoteuttajaksi valikoitui Solita Oy:n tytäryhtiö Palmu Oy. Palvelumuotoilussa haastateltiin kärkihankkeen työntekijöitä, hankkeen nuoria ja sidosryhmien edustajia valtakunnallisesti. Mallinnuksessa kuvataan Mindset-palvelumallin toimintaperiaatteet, prosessi ja sijoittuminen palvelukenttään. Skaalaamiseen mahdollistamiseksi mallinnuksessa eritellään elementtejä, joita Mindset-mallista voidaan kopioida myös muihin palveluihin ja jotka mahdollistavat onnistuneen yhteistyön yli eri sektorien yksikkörajojen. Lisäksi kerrotaan, miten Mindset-periaatteella toimivia palveluja voidaan tuoda kuntiin ja mitkä ovat tärkeitä huomiota tällaisia palveluja tuotettaessa.

Merkittäviä elementtejä Mindsetin onnistumiseen ovat mallinnuksen mukaan sinnikkyys, osallistumisen vapaaehtoisuus, vastavuoroisuus ja palveluntuottajan asemoituminen palveluverkossa. Sinnikkyys näkyi valmentajien periksiantamattomuutena nuorten tavoittamisessa ja heidän kanssaan työskentelyssä. Se oli merkittävää hankkeen kohderyhmän huomioiden, koska peruuntumisia ja takapakkeja valmennuksen etenemisessä tuli usein. Osallistumisen vapaaehtoisuus ja riippumattomuus eduista mahdollisti nuorten sisäisen motivaation herättämisen ja kasvattamisen. Vastavuoroisuus näkyi valmentajan ja nuoren roolien tasavertaisuutena ja valmentajan kyvyssä luoda emotionaalinen yhteys nuoreen. Palveluntuottajan asemoituminen palveluverkossa tarkoitti, että nuoret eivät mieltäneet Mindsetiin osallistumista leimaavaksi.

Hankkeessa toteutettiin tutkimus "Haavoittuva yhteiskunta – kaikkein haavoittuvimpien nuorten yhteiskunnallinen asema (Rimppi 2018), jossa analysoitiin Mindset valmennukseen osallistuvien nuorten hyvinvoinnin muutoksia hankkeessa käytettyjen vaikuttavuuden mittareiden valossa. Tutkimus ja tiivistelmä ovat liitteessä 2. Tutkimusta ei julkaistu hankkeen aikana, vaan siitä pyritään tekemään tieteellinen artikkelikirjoitus. Kokonaisuudessaan tutkimus julkaistaan mahdollisesti vuoden 2019 aikana. Tutkimuksen tulokset esiteltiin hankkeen päätösseminaarissa ja tutkimuksen tiivistelmä on julkaistu Helsingin Diakonissalaitoksen verkkosivuilla.

Tutkimuksessa tuotettiin tietoa, miten kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia nuoria tavoitettiin toisen ja kolmannen sektoreiden monitoimijaisella yhteistyöllä ja mitä yhteistyö on antanut kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleville nuorille. Määrällinen tutkimusaineisto koostui hankkeen aikana tavoitettujen nuorten seurantatiedoista ja hyvinvointia mittaavasta Tulostähti-datasta. Laadullinen aineisto koostui kahdeksasta teemahaastattelusta. Tutkimuksen perusjoukko käsitti kaikki hankkeen aikana tavoitetut nuoret. Otanta koostui nuorista, joille oli tehty kaksi hyvinvointia mittaavaa Tulostähti-arvioita hankkeen aikana. Tutkimus kohdistui vuonna 1-9/2018 valmennuksen päättäneiden nuorten aineistoon.

Tutkimuksen mukaan valtaosa hankkeen aikana tavoitetuista nuorista ohjattiin hankkeeseen nuoren tuntevan toimijan toimesta. Toimija saattoi olla viranomainen, läheinen tai kolmannen sektorin työntekijä. Alle kymmenen prosenttia nuorista otti itse yhteyttä hankkeen valmentajiin. Tulosten perusteella 75 % hankkeeseen osallistuneista nuorista hyvinvointi parani. Vajaalla 20 % hyvinvointi ei muuttunut hankkeen aikana ja

noin 6 % hyvinvointi laski. Tilastollisesti hyvinvoinnin nousua selitti taustamuuttujista eniten nuoren ikä, iän noustessa hyvinvoinnin nousu oli vähäisempää.

Tutkimuksessa tehtyjen haastatteluiden perusteella muutoksia nuorten hyvinvoinnissa selittivät nuorilähtöisyys, matala kynnyks ja verkostotyö. Käsitteet muodostuivat nuorten haastatteluiden pohjalta ja niitä käytetään tutkimuksessa kuvaamaan hankkeessa käytettyjä työ- ja toimintatapoja. Nuorilähtöisyydellä vastattiin hankkeessa nuorten ongelmiin, koska sen avulla saatiin luotua luottamussuhde nuoreen inhimillisen kohtaamisen avulla, jolloin nuori kertoi ongelmistaan avoimemmin ja nuoren tarvitsema tuki voitiin kohdistaa tarkemmin ja yksilöllistetyemmin. Tutkimuksen mukaan toimintaympäristöä voitiin tässä hankkeessa kuvata käsitteellä matala kynnyks. Matalan kynnyksen voidaan katsoa mahdollistavan nuorilähtöisyyden nuorten kertoman perusteella. Käsitteenä matala kynnyks kuvaa sitä, miten hankkeen säännöt ja käytänteet oli järjestetty. Verkostotyöllä tarkoitetaan tutkimuksessa usean eri nuoren kanssa toimivan viranomaisen, hoitohenkilökunnan ja valmentajien tekemää yhteistyötä nuoren hyväksi.

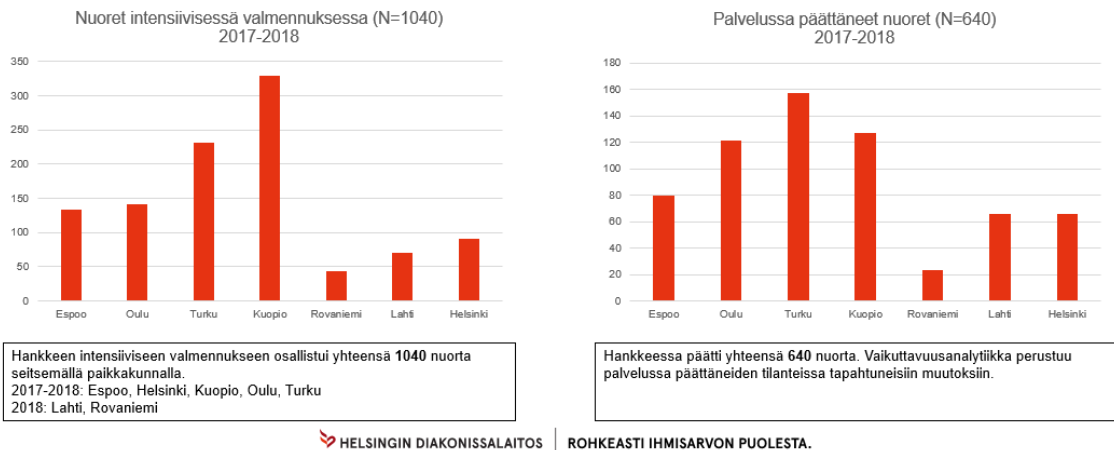
Tutkimuksen mukaan hoitotahon ja valmennuksen yhdistäminen tuki niitä, jotka olivat palveluiden ulkopuolella tai jotka olivat kiinnittyneet palveluihin huonosti. Valmennuksessa pystyttiin nuorten kertoman mukaan saavuttamaan hoitotaholla saavutettuja tavoitteita. Tämä on merkittävää, sillä hankkeen kohderyhmän nuorilla on hankaluuksia itsenäisesti sitoutua hoitotaholla tehtyihin suunnitelmiin. Tutkimuksen mukaan järjestämällä nuoria koskevan palvelun nuorilähtöiseksi, pystytään ylläpitämään nuoren korkeaa motivaatiota elämässä eteenpäin pääsemiseksi. Tutkimuksessa tuodaan esille, että yhteiskunnallisella tasolla hanke vastasi tarpeeseen ja huoleen palveluiden ulkopuolella olevista nuorista. Lisäksi tutkimuksen mukaan nuorten tavoittamisella voidaan katsoa olevan palvelujärjestelmää tehostavia vaikutuksia, koska nuorten saamassa valmennuksessa verkostojen kanssa tehtävä työ oli olennaisessa osassa. Nuoret sitoutuivat tapaamisiin paremmin, kun saivat valmentajansa niihin tarvittaessa mukaan. Tutkimus todentaa, että eniten vaikutettiin nuorten hyvinvoinnissa nuorten luottamukseen ja toivoon sekä identiteettiin ja itseluottamukseen, ja niihin vaikuttaminen korreloi positiivisesti muutoksiin muilla elämän osa-alueilla.

1.2.4. Hankkeen tulokset ja vaikuttavuusanalytiikka

1.2.4.1. Nuoret hankkeen toiminnassa

Hankkeen toiminta-aikana intensiiviseen valmennukseen osallistui 1040 kohderyhmän nuorta. Heistä 722 osallistui hankkeessa kehitettyyn ja palvelumuotoiltuun Vamos Mindset - jalkautuvaan yksilövalmennukseen tai ryhmävalmennukseen. Heistä 324:n nuoren valmennus alkoi kotoa intensiivisenä yksilövalmennuksena.

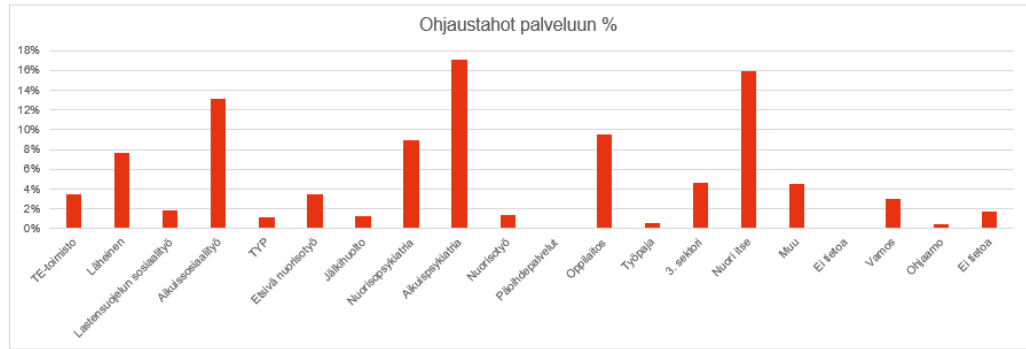
Nuoret hankkeen toiminnassa 2017-2018

Hankkeen alueellinen asiakasjakauma 2017-2019 (Vamos-tilastot 2018)

Nuorten taustatietoja ja niiden muutoksia analysoitiin Vamos-palvelussa päättäneiden nuorten osalta (N=640). Suurimmat nuorten ohjaustahot hankkeen toimintaan olivat nuorisopsykiatria (9 %), aikuispsykiatria (17 %), aikuissosiaalityö (13 %) sekä oppilaitokset (10 %). Lähes neljännes tuli palveluun nuorten itsensä tai heidän läheistensä myötävaikutuksella.

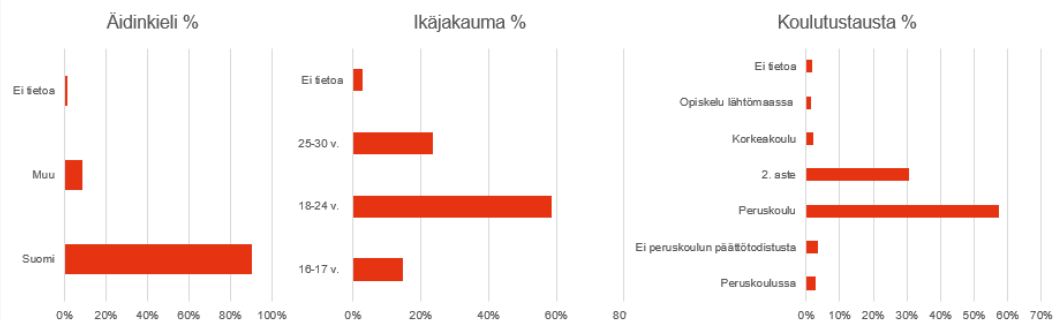
Taustatietoja palvelussa päättäneistä (n=640)

Taustatiedot: Ohjaustahot hankkeeseen (Vamos tilastot 2017-2018)

Nuoret jakautuivat tilastoinnissa äidinkielen mukaan siten, että 90 %:n äidinkieli oli suomi tai ruotsi ja 10 %:n muu. Ikäjakaumassa painottuivat alle 25-vuotiaat. 16-17 -vuotiaita oli 15 %, 18-24 -vuotiaita 59 % ja 25-29 -vuotiaita 24 %. Hieman alle 60 % nuorista oli pelkän peruskoulun varassa. Joka kolmas oli suorittanut toisen asteen tutkinnon, muttei ollut työllistynyt sen seurauksena. Kolme prosenttia oppivelvollisuusiän ylittäneistä nuorista ei ollut saanut peruskoulun päättötodistusta.

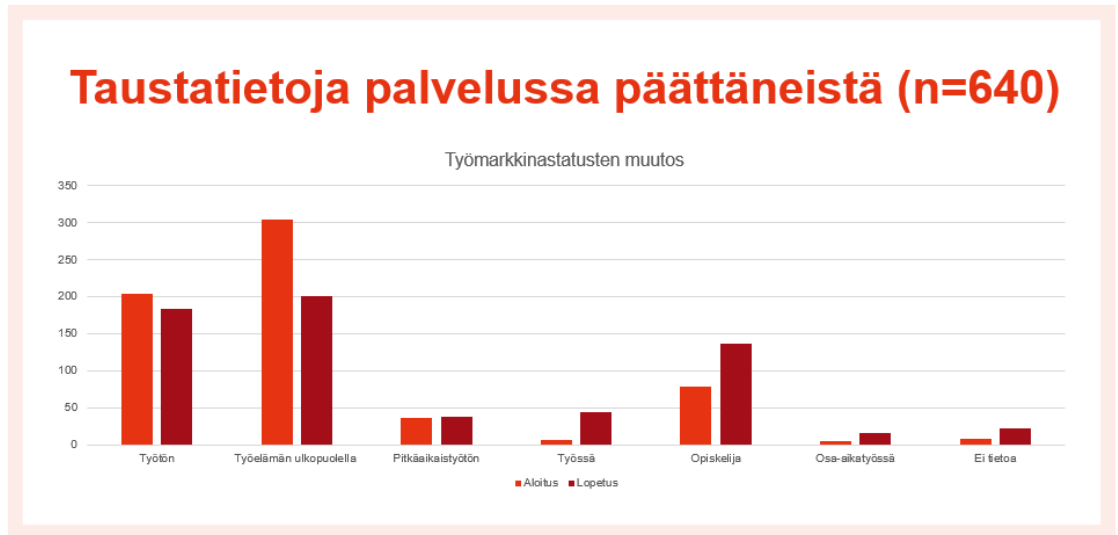
Taustatietoja palvelussa päättäneistä (N=640)

Taustatiedot: Äidinkieli, ikäjakauma ja koulutustausta (Vamos tilastot 2017-2018)

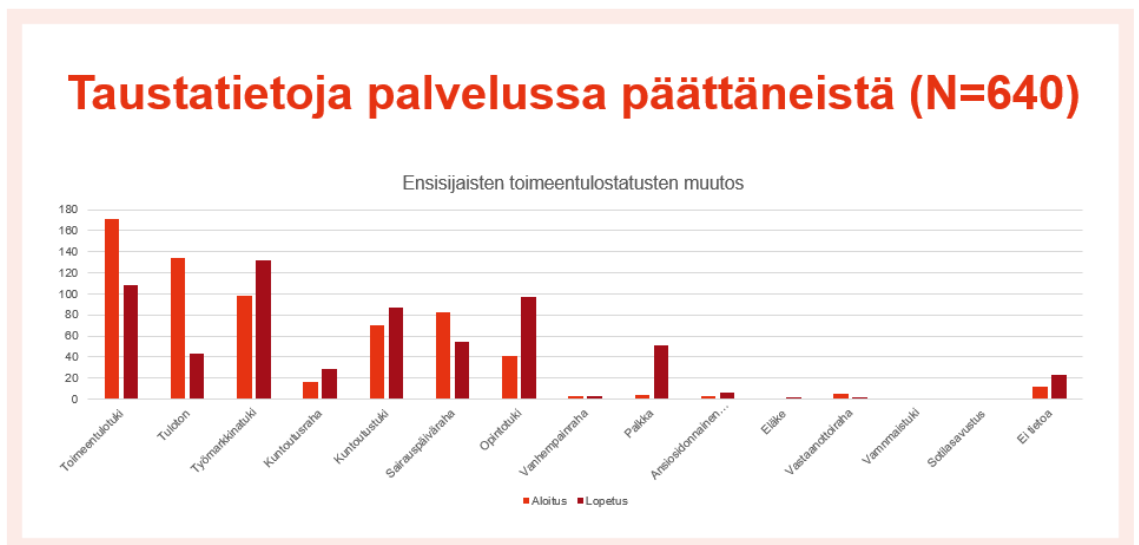
Hieman alle puolen palvelussa aloittaneista nuorista työmarkkinastatus oli "työelämän ulkopuolella". Tällä tarkoitetaan tilannetta, jossa nuori ei ole työmarkkinoiden käytävissä eikä työttömänä työnhakijana tai aktivointitoimenpiteiden piirissä. Työttöminä työnhakijoina oli 32 % nuorista. Kokonaisvertailussa työttömänä olleiden

statukset laskivat hieman, työelämän ulkopuolella olevien määrä vähentyi 34 % ja opiskelijastatuksella oli palvelun päättyessä 21 % nuorista.

Taustatiedot: Työmarkkinastatusten muutos kokonaistarkastelussa (Vamos tilastot 2017-2018)

Hankkeeseen ohjautuneiden nuorten pääasiallisen toimeentulon profiili painottui viimesijaisiin etuuksiin ja tulottomuuteen. Nuorista 27 % oli palvelun alkaessa toimeentulotuella; 15 % työmarkkinatuella; 26 % sairauspäivärahalla, kuntoutustuella ja kuntoutusrahalla sekä 6 % opintotuella. Nuorista 21 % oli sosiaaliturvan ulkopuolella, eivätkä he olleet viimesijaisen etuuden piirissä. Hankkeen jaksojen aikana tulottomien osuus väheni 68 % ja toimeentulotuen saajien määrä 37 %. Eniten lisääntyivät opintotuen- ja palkansaajat.

Taustatiedot: Ensisijaisen toimeentulostatusten muutos kokonaistarkastelussa (Vamos tilastot 2017-2018)

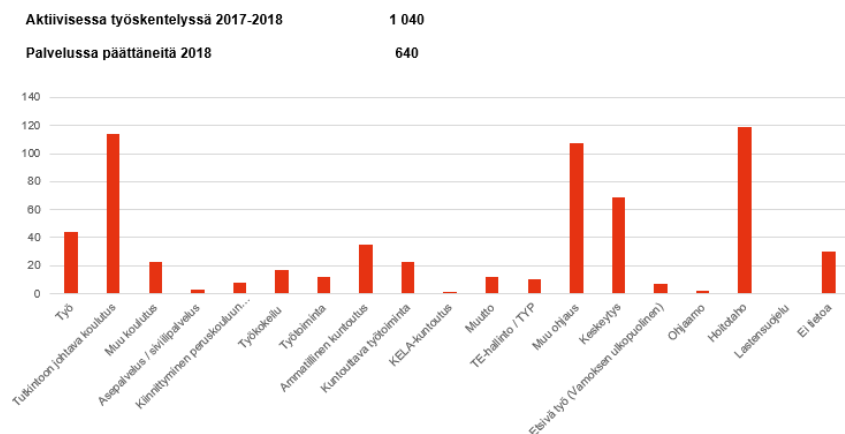
1.2.4.2. Ohjaustulokset

Palvelun päättyessä 7 % nuorista työllistyi avoimille työmarkkinoille, 22 % ohjautui koulutukseen ja 14 % kiinnittyi työllistymistä tukeviin toimenpiteisiin. 19 % nuorista ohjautui hoitotaholle, jolla tarkoitetaan tässä yhteydessä pääsääntöisesti psykiatrisia palveluita. 20 % ohjautui muihin kuntouttaviin ja työelämävalmiuksia tukeviin toimintoihin (ml. 3. sektorin palvelut, armeija/siviilipalvelus, etsivä nuorisotyö, ohjaamot).

Nuorista 11 % keskeytti palvelun ilman strukturoitua jatko-ohjausta. Syitä keskeyttämiseen olivat esimerkiksi akuutti päihdeongelma, palvelun sopimattomuus elämäntilanteeseen sekä valmennukseen sitoutumisen vaikeudet. 2 %:n palvelu päättyi nuoren muuttaessa toiselle paikkakunnalle. Nuorista 5 %:n jatko-ohjaustahosta ei ole tilastomerkintää.

Esimerkiksi psykiatrisista- ja päihdepalveluista (26 %) ohjautuneista nuorista 28 % siirtyi palvelun päätyttyä opintoihin ja 5 % palkkatyöhön. Hoitotahoilta tulleista 55 % jatkoi työmarkkinastatukseltaan työttömänä työnhakijana tai statuksella työelämän ulkopuolella. Heistä 23 % oli päättäessään toimeentulotuella, 23 % työmarkkinatuella, 32 % kuntoutustuella tai eläkkeellä ja 18 % sairauspäivärahalla.

Vamos nuorisotakuu kärkihanke ohjaustulokset 2017-2018

7% työllistyi

22% ohjautui
koulutukseen

19% ohjautui
hoitotaholle

14% ohjautui
työllistymistä
tukeviin
toimenpiteisiin

1.3. Hyödyt ja vaikuttavuus

1.3.1. Muutokset yksilöiden hyvinvoinnissa ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Nuorilta kysyttiin koetun hyvinvoinnin muutoksia palvelun päättyessä. Heistä 85 % koki elämänsä muuttuneen parempaan suuntaan, 78 % koki psyykkisen terveytensä parantuneen ja 71 % nuorista koki kykynsä käyttää tarvitsemiaan yhteiskunnan palveluita parantuneen valmennusjakson aikana. Hankkeen kohderyhmänuorten kohdalla on merkittävää, että palvelujen käytettävyys ja hyödyllisyys koetaan paremmaksi, koska monet hankkeen nuorista tarvitsevat hankkeen jälkeenkin erilaisia palveluita.

Koettu hyvinvointi

85 %

kokee elämänsä muuttuneen parempaan suuntaan Vamos-palvelujen aikana

78 %

uskoo Vamos-palveluista lähtiessään asioidensa olevan tulevaisuudessa paremmin

78 %

kokee psyykkisen terveytensä parantuneen Vamos-palvelujen aikana

74 %

kokemus itsestä on muuttunut parempaan suuntaan Vamos-palvelujen aikana

71 %

kokee kykynsä käyttää Vamoksen ulkopuolisia palveluja parantuneen Vamos-palvelujen aikana on

Nuorten koettu hyvinvointi toiminnassa päättyessä (Vamos kyselyaineisto 2017-2018)

Vamos-palveluissa hyödynnetään nuoren hyvinvoinnin ja toimintakyvyn muutoksen analysoinnissa sekä työkaluna kymmenosaista mittaristoa (Tulostähti, Outcome Star). Tulokset perustuvat nuoren ja valmentajan dialogissa tuotettuihin vastauksiin valmennuksen alkaessa ja sen päättyessä. Tulosten perusteella hankkeen valmennus vahvisti erityisesti luottamusta ja itsevarmuutta sekä edisti mielenterveyttä sekä sosiaalisia suhteita. Tilastollisten analyysien perusteella muutokset luottamuksessa, identiteetissä ja itseluottamuksessa korreloivat muutoksiin muilla elämän osa-alueilla. Esimerkiksi mielenterveyden osalta suurimmat hyvinvointimuutokset aiheutuivat nuorille, jotka tulivat palveluun vaikeimmassa tilanteessa. Aloittamisiän noustessa todennäköisyys hyvinvoinnin positiiviselle muutokselle väheni. Kvalitatiivisten tulosten pohjalta käy ilmi, että nuorilähtöisellä työotteella luottamus nuoren ja valmentajan välillä saatiin syntymään, jonka avulla tukea voitiin kohdentaa oikea-aikaisesti ja yksilöllisesti (Rimppi 2019).

Hanke on parantanut merkittävästi nuorten hyvinvointia ja toimintakykyä

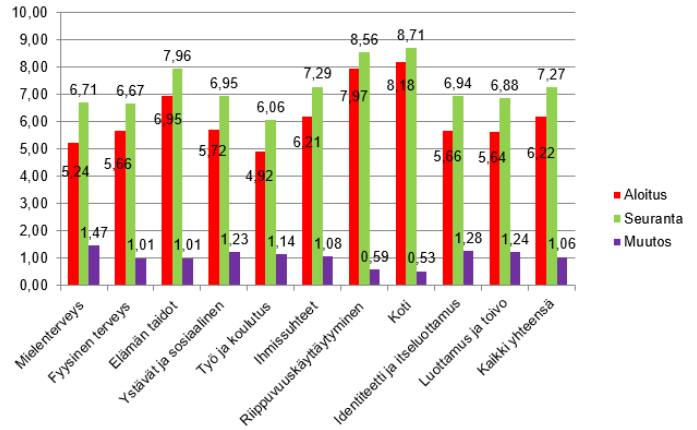
Muutoksen matka

Avainkohdat

- Kohdissa 1 ja 2 et hyväksy apua etkä ole kiinnostunut muutoksesta
- Kohdassa 3 alat hyväksyä apua, mikä vahvistuu kohdassa 4
- Kohdassa 5 alat uskoa omaan toipumiseesi ja kohdassa 6 alat toimia sen aikaansaamiseksi
- Kohdassa 7 opit huolehtimaan itsestäsi ja kohdassa 8 kykenet hallitsemaan erilaisia haasteita ja tilanteita
- Kohdassa 10 kykenet huolehtimaan itsestäsi tarpeeksi hyvin etkä tarvitse enää ammattiapua

Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn muutosdata
Nuorisotakuu kärkihankeessa 2018 palvelussa
päättäneet. Arvio tehty kaksi kertaa tai useammin
(n=191) – Seurantatiedot ja tulostähtädata yhdistetty

Analyyysi: Positiiviset muutokset Luottamuksessa ja toivossa sekä Identiteetissä ja Itseluottamuksessa korreloivat muutoksiin muilla elämän osa-alueilla, erityisesti mielenterveydessä

HELSINGIN DIAKONISSALAITOS | ROHKEASTI IHMISARVON PUOLESTA.

Hanke tavoitti suunnitellun kohderyhmän kaikilla toimintapaikkakunnilla. Nuorista yli 70% oli aloittaessaan 18-24 -vuotiaita ja hieman alle 60 % oli pelkän peruskoulun varassa. Joka kolmas oli suorittanut toisen asteen tutkinnon, muttei ollut työllistynyt sen seurauksena. Kolme prosenttia oppivelvollisuusiän ylittäneistä nuorista ei ollut saanut peruskoulun päättötodistusta. Nuorista 21 % tuli palveluun ilman toimeentuloa, 27 % oli toimeentulotuella, 15 % työmarkkinatuella ja 34 % muilla Kela:n etuuksilla (ml. sairauspäiväraha, kuntoutustuki, kuntoutusraha, eläke). Nuorista hieman alle 10 % oli taustaltaan maahanmuuttajia.

Palvelussa päättäneistä nuorista 7 % työllistyi avoimille työmarkkinoille, 22 % kiinnittyi koulutukseen ja 14 % ohjautui työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin. Nuorista 19 % kiinnittyi tarvitsemiinsa sosiaali- ja terveystalouteen. Heistä suurin osa ohjautui psykiatriin palveluihin.

Vamos on rakentanut yhteiskunnallista vaikuttavuutta kuvaavan ennustemallin yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. Koulutus- ja työurille kiinnittymisen myötä seuraa arviolta 100 000 euron nettoerohyöty yhden nuoren 40 vuotta kestäneen työuran aikana. Hankkeessa tapahtuneet siirtymät tuottavat noin 3,1M euron vuosittaisen kokonaisvaikutuksen julkiseen talouteen ensimmäisen viiden vuoden aikana. Kokonaisuudessaan laskelmat osoittavat noin 290 000 euron yhteiskunnallisia vaikutuksia yhden koulutus- ja työurille kiinnittyneen nuoren myötä 40 vuoden työuran aikana.

Laskelmissa on huomioitu Vamoksen vaikutuksen vähenemä ja muiden palveluiden vaikutus.

Hankkeen kokonaisvaikuttavuus: koettu hyvinvointi, asiakaspalaute, yhteiskunnalliset vaikutukset, hyvinvoinnissa tapahtuneet muutokset (Vamos tilastot ja kyselyaineistot 2017-2018)

1.3.2. Palveluiden järjestäminen marginaalissa eläville nuorille

Hankkeessa pilotoitiin Vamoksen valmentajien sekä sosiaalityön ja psykiatristen palveluiden työntekijöiden työparityöskentelyä kotiin tai nuorten lähiympäristöön vietävässä valmennuksessa. Hankkeessa kehitetty Mindset -valmennuskonsepti toteutettiin moniammatillisesti. Yhteistä työskentelyä mallinnettiin siten, että toiminta kykeni vastaamaan nuorten sekä paikallisen palvelujärjestelmän muuttuviin tarpeisiin. Tuloksena julkisen ja kolmannen sektorin käyttöön syntyi laajasti hyödynnettävissä oleva valmennusmalli, joka on kuvattu tässä loppuraportissa ja mallinnus löytyy loppuraportin liitteestä 1.

Hankkeen kokemusten ja tulosten sekä hankkeessa tehdyn tutkimuksen perusteella oleellista marginaalissa elävien nuorten palveluiden järjestämisessä on nuorilähtöisyys ilman velvoitteita, intensiivisyys ja aikarajoittamattomuus, periksiantamattomuus ja sinnikkyys nuorten tavoittamisessa ja palveluun takaisin kutumisessa, vapaaehtoisuus ja sanktiottomuus sekä monitoimijaisuus verkostotyössä. Monitoimijaisuudella tarkoitetaan, että nuori on mukana tasavertaisena toimijana häntä koskeissa verkostotapaamisissa. Tasavertaisuus verkostotyössä nousi myös tärkeäksi elementiksi palveluintegraation käytännön toteuttamisessa. Työpari- ja verkostotyö onnistui parhaiten silloin, kun valmentaja nähtiin tasavertaisena työntekijänä ja verkoston jäsenenä nuoren hyvinvoinnin edistämässä julkisten palveluiden edustajien kanssa. Silloin eri verkostojäsenten työnjako ja roolit oli helpompi sopia ja pysyä siinä. Silloin myös nuori ja kaikki nuoren kanssa työskentelevät tiesivät, mitä missäkin palvelussa tai toiminnossa tehdään, ja oli selkeää, mikä on yhteinen nuoren määrittelemä tavoite ja välitavoitteet. Onnistuneen

palveluintegraation hyöty näkyy myös nuorten parempana palveluihin kiinnittymisenä eli toisin sanoen hukkakäyntien vähentymisenä.

2. Hankkeen toteutus

2.1. Yleiskuva

Hankkeen käytännön toteutus

Sosiaali- ja terveysministeriö teki päätöksen hankkeen toteuttamisesta ja rahoituksesta 20.2.2017 aikavälille 1.1.2017 – 31.12.2018. Alkuperäiset hanketoteuttajat olivat Helsingin Diakonissalaitos ja Oulun Diakonissalaitos. Toteutussuunnitelmaa oli valmisteltu vuoden 2017 alusta, mutta varsinainen toiminta käynnistettiin 1.3.2017. Hankkeen toiminta käynnistyi Espoossa, Helsingissä, Kuopiossa, Oulussa ja Turussa alkuvuonna 2017 hankesuunnitelman mukaisesti ja sen toiminta otettiin positiivisesti vastaan hankkeen paikkakuntien alueellisissa verkostoissa. Jokaisella toiminta-alueella hankkeen toimenpiteet vastasivat erityisesti kotiin jumiutuneiden nuorten osalta palvelukatveeseen. Vuonna 2018 hanketta laajennettiin muutoshakemuksen mukaisesti Päijät-Hämeeseen Vamos Lahden yksikköön ja Rovaniemelle, jonne perustettiin hankkeen myötä kokonaan uusi Vamos yksikkö. Laajennuksen myötä Rovaniemen kaupunki liittyi osatoteuttajana hankkeen toteuttajiin.

Hankkeen Kick off –aloitustilaisuudet verkostoille järjestettiin Oulussa 4.5.2017, Helsingissä 9.5.2017, Espoossa 10.5.2017, Turussa 16.5.2017, Kuopiossa 24.5.2017, Lahdessa 15.1.2018 ja Rovaniemellä 16.2.2018. Tilaisuuksiin kutsuttiin paikalliset yhteistyötahot ja verkostot ja niissä työstettiin toimintasuunnitelmat yhteistoimintarakenteiden toteuttamiseksi jokaisella alueella. Lähtökohtana oli, että toimintamallit sopivat paikalliseen palvelujärjestelmään ja vastasivat nuorten sekä järjestelmän tarpeisiin. Hankkeen yhteistyökaupungit osoittivat kaupungilta henkilöstön työpanosta kehittämiseen ja yhteiseen työskentelyyn. Sosiaali- ja terveyspalvelut olivat mukana kaikissa kaupungeissa, jonka lisäksi Espoossa toimintaan integroitiin myös kaupungin koordinoima Etsivä nuorisotyö.

Hanketta hallinnoi ja koordinoi Helsingin Diakonissalaitos päätoteuttajana ja koordinoijana. Koordinaation keskittyi alussa uusien yksikköjen ja uuden toimintamallin käynnistämiseen, hankehallintoon sekä verkostojen rakentamisen tukemiseen. Koska hankealue oli maantieteellisesti iso, verkostollisesti laaja ja hankeaika lyhyt, ja lisäksi eri yksiköt aloittivat toimintaansa hiukan eri aikoina, koordinaatio oli ajoittain haastavaa. Vuonna 2018 hankkeessa lisättiin viestinnällistä resurssia ja projektipäällikkö vastaamaan hankkeen päättämisestä. Helsingin Diakonissalaitokselle näin ison hankkeen johtajuus oli aktiivinen oppimisprosessi. Verkostojen johtaminen valtakunnallisella ja paikallisilla tasoilla ei onnistunut hankkeen aikana niin hyvin kuin oli tavoiteltu. Hankkeen ohjausryhmä koostui kaikkien hankkeen yhteistyöorganisaatioiden edustajista, mutta ohjausryhmäkokouksia olisi ollut hyvä järjestää useammin, ja paikallisella tasolla olisi voinut myös toimia alueellisia ohjausryhmiä. Paikallisella tasolla verkostotyö oli yksikön

esimiehen ja työntekijöiden taholta aktiivista, mutta paikallisten työryhmien työskentelyä ei systemaattisesti konseptoitu tai arvioitu.

Hankkeen päätyminen vaikutti eri tavoin eri paikkakunnilla. Helsingin Diakonissalaitos ei saanut STEA-rahoitteista hanketta, jossa oli tarkoitus edelleen kehittää palveluita kärkihankkeen kohderyhmän nuorille osalla hankkeen paikkakunnista. Mindset toiminta jatkui kunnan rahoituksella ainoastaan Turussa, mutta pienemmällä henkilöstöresurssilla. Muissa yksiköissä Mindset-palvelu suoraan ei saanut ulkopuolista rahoitusta, kun hanke päättyi. Mindset toiminta kuitenkin integroitui osaksi Vamos yksiköiden muuta toimintaa Espoossa, Helsingissä ja Kuopiossa. Rovaniemelle saatiin ESR-rahoitteinen hanke, jossa edelleen kehitetään ja laajennetaan palveluintegraatiota samalle kohderyhmälle. Lahdessa alkoi ESR-rahoitteinen hanke heti vuoden 2019 alusta uravalmennuksen kehittämiseksi Mindset tyyppiselle kohderyhmälle. Oulussa ei hankkeen päätyttyä ollut ulkopuolista rahoitusta tiedossa, mutta Helsingin Diakonissalaitos päätti itse rahoittaa Oulun yksikköä siihen asti, että muutakin rahoitusta saadaan. Hankkeen kaksivuotinen toiminta-aika oli liian lyhyt siihen, että yhteistoiminta olisi juurtunut kuntien toiminnaksi ilman ulkopuolista rahoitusta. Vamos kuitenkin jatkaa hankkeen jälkeinkin työskentelyä myös Mindset-nuorten kanssa ja pyrkii aktiivisesti kehittämään yhteistyötä kuntien kanssa, jotta löytyy pysyvämpi rahoituspohja tarpeesta nousevien palvelujen yhdessä toteuttamiseksi.

Espoossa Mindset -konseptia kehitettiin ja toteutettiin tiiviissä yhteistyössä aikuissosiaalityön, nuorisopsykiatrisen poliklinikan sekä etsivän nuorisotyön kanssa. Espoon kaupungin aikuissosiaalityö, psykiatriset palvelut ja etsivä nuorisotyö ohjasivat toteutukseen henkilöstöresurssia. Mindset-ryhmiä ohjattiin työparityöskentelynä aikuissosiaalityön sosiaaliohjaajien kanssa ja kotivalmennusta tehtiin työparityöskentelynä nuorisopoliklinikan psykiatrisen sairaanhoitajan ja etsivän nuorisotyöntekijän kanssa tarvittaessa. Lisäksi psykiatrisen sairaanhoitaja tarjosi espoolaisille Mindset-valmentajille konsultaatiota. Espoossa Vamos yksikkö sijaitsee Ohjaamotalon kanssa samoissa tiloissa, joten yhteistyö Vamoksen ja ohjaamon välillä oli hankkeenkin aikana luontevaa. Kuitenkin Mindsetin nuorten ohjautuminen ohjaamon palveluihin oli vähäistä valmennuksessa olleiden nuorten heikon toimintakyvyn vuoksi.

Espoossa kotiin vietävään valmennukseen ohjautui hyvin heikossa toimintakunnossa olevia nuoria ja osalla nuorista muutoskyky ja -halukkuus oman tilanteensa edistämiseksi oli heikko. Valmennusprosessit olivat pitkiä, ja valmentajat nostivat esille huolta hankeajan riittämättömyydestä kohderyhmän nuorten muutokseen tarvitsemaan aikaan nähden. Sama huoli nousi esille valmentajilta kaikilla paikkakunnilla. Kotiin vietävästä yksilövalmennuksesta ryhmiin siirtyi vain osa ja nuorten sitoutuminen ryhmätoimintaan oli alhaista. Espoon Mindsetissa kokeiltiin kahden päivän ryhmävalmennuksen rinnalla yhden päivän viikoittaista ryhmävalmennusta, jotta kynnyksellä ryhmään tulemiseen madaltuisi entisestään.

Espoossa hankkeessa työskenteli neljä valmentajaa koko hankkeen ajan. Hankkeen päätyttyä Mindset valmennus integroitui osaksi Espoon Vamoksen vaikuttavuusperusteisesti kilpailutettua palvelukokonaisuutta ja KELA:n Nuotti-valmennusta.

Helsingin Mindset -konseptin keskeisimpinä yhteistyötahoina olivat Helsingin kaupungin aikuissosiaalityö sekä psykiatria- ja päihdekeskukset. Mindset ryhmävalmennusten suunnitteluun saatiin tukea kaupungin ryhmäterapiakeskukselta ja ryhmävalmennusta toteutettiin yhteistyössä aikuissosiaalityön kanssa. Kotiin vietävää yksilövalmennusta tehtiin tarvittaessa työpareittain kumppaneiden ja hankkeen työntekijöiden kesken. Helsingin palvelukenttä on laaja ja kaupungin organisaation sisäisten muutosten aiheuttamat henkilöstövaihdokset haastoivat systemaattista yhteiskehittämistä. Yhteistoiminnan käytännön toteutusta ja kehittämisprosesseja päivitettiin useamman kerran hankkeen aikana.

Myös Helsingissä Mindsetiin ohjautui hyvin heikossa toimintakunnossa olevia nuoria, joista monella oli pitkittyneitä mielenterveys- tai päihdeongelmia eikä kaikilla ollut aktiivista hoitosuhdetta. Mindset ryhmävalmennuksia järjestettiin säännöllisesti, mutta niihin tuleminen ja sitoutuminen oli monelle kotiin vietävässä valmennuksessa olevalle nuorelle vaikeaa. Osa nuorista kävi kolmen kuukauden ryhmävalmennuksen kaksi kertaa peräkkäin, minkä huomattiin parantavan nuorten etenemistä. Yhteistyö työparityyppisesti sosiaalityöntekijöiden ja psykiatristen palveluiden työntekijöiden kanssa sujui hyvin nuorilähtöisessä yksilötoiminnassa. Haasteena Helsingissä oli hankkeelle kaupungilta resursoidun työn pirstaleisuus sekä kaupungin henkilöstön suuri vaihtuvuus. Yhteistyön tahtotila ja vuorovaikutussuhde kaupungin kanssa pysyi koko ajan hyvänä ja yhteistoiminnan käytännön toteutuksen muutoksia tehtiin tilanteen ja tarpeen mukaan. Psykiatristen palveluiden osalta Mindset valmentajat saivat konsultatiivista tukea nuorten tilanteista ja tarpeista nousseisiin ilmiöihin. Hankkeen viimeisen puolen vuoden aikana Helsingissä tehtiin yhteistyötä kaupungin ZME hankkeen jalkautuvan mielenterveystiimin kanssa, mikä jatkui hankkeen päätyttyäkin.

Helsingissä hankkeessa työskenteli neljä kokoaikaista valmentajaa ja tiimin esimies. Helsingissä Mindset toiminta integroitui pienimuotoisesti osaksi Vamos Helsingin Nuorten toimintakeskusta sekä KELAN Nuotti-valmennusta hankkeen päätyttyä.

Kuopiossa hanke käynnistyi vuonna 2017 Mindset -konseptilla, ja myöhemmin samana vuonna kärkihankerahoituksen piiriin tulivat myös Kuopion ryhmävalmennukset Vamos Rytmii, Vamos Startti ja niiden rinnalle yksilövalmennus. Keskeisiä yhteistyötahoja Kuopiossa olivat Kuopion psykiatrian keskus (KPK) ja Kuopion aikuissosiaalityö. Mindset valmennukseen ohjautui muiden paikkakuntien tapaan heikkokuntoisia nuoria, joista monen kanssa työskentely aloitettiin kotoa. Nuorten tilanteen edetessä ja toimintakyvyn parantuessa heillä oli mahdollisuus siirtyä Mindsetista Rytmii-ryhmävalmennukseen. Nuorten siirtyessä toiminnosta toiseen olivat sujuvat, etukäteen suunnitellut siirtymät ja saattaen vaihtaan siirtäminen merkittävä etu hankkeen kohderyhmän huomioiden.

Kuopion Vamoksen kärkihanketoimintoihin oli integroituna palveluna aikuissosiaalityön resurssi, joka oli kaikkien nuorten hyödynnettävissä viikoittain. Lisäksi Kuopion Psykiatrian Keskuksen kuntoutusohjaaja tapasi yksilö- ja ryhmävalmennuksessa olevia nuoria ajanvarauksella ja oli integroituna ohjaajaresurssina Mindset-ryhmissä. Vamos Kuopiossa oli myös luotuna rakenteet yhteistyölle kaupungin ravitsemusterapeutin sekä 3. sektorin toimijoiden, kuten MTKL ja Savon mielenterveysomaiset – Finfami ry:n kanssa. Vamos Kuopion ESR-rahoitteen Ohjaus- ja neuvontapalvelun myötä kärkihankkeen yksilö- ja ryhmävalmennuksessa olevilla nuorilla oli käytössään myös asumisneuvojan, Kelan ja Savon aikuisopiston opojen säännölliset vierailut. Mindsetissa kotikäynneille työpariksi oli

mahdollista saada sosiaalityöntekijän lisäksi Päihdepalvelusäätiön, kaupungin etsivän nuorisotyöntekijän tai nuorisopsykiatrian tehostetun avohoidon työntekijän kotona olevan nuoren tilanteen ja tarpeen mukaan. Kuopiossa ei ollut hankkeen aikana ohjaamotoimintaa, vaan Vamos Kuopion palvelukokonaisuus tuottaa ohjaamotyypistä toimintaa alueella.

Kuopiossa palveluintegraation rakenteet ja resursoidut työntekijät pysyivät suunnitelmien mukaisina, mikä koettiin onnistuneen yhteistoiminnan ja yhteiskehittämisen kulmakivenä. Esimerkiksi kuntoutusohjaaja, joka kävi yksikössä viikoittain, tuli luontevaksi osaksi työyhteisöä ja yhteisiä toimintatapoja oli helppo yhdessä suunnitella ja toteuttaa.

Kuopiossa hankkeessa työskenteli kuusi valmentajaa ja tiimin esimies. Kuopiossa Mindset yksilövalmennuksen elementtejä hyödynnetään palvelusetelillä toteutettavissa nuorten yksilö- ja ryhmävalmennuksissa, missä Vamos Kuopio on yksi palveluntuottaja.

Oulussa Mindset -konseptia toteutettiin yhteistyössä hankkeen osatoteuttajan Oulun Diakonissalaitoksen kanssa. Oulussa keskeiset yhteistyökumppanit olivat Tuiran, Haukiputaan ja Kontinkankaan hyvinvointikeskukset, psykiatriset palvelut sekä aikuissosiaalityö, joista nuoria ensisijaisesti ohjautui hankkeeseen. Kotiin vietävä yksilövalmennus aloitettiin yleensä työparityöskentelynä ohjaavan tahon kanssa. Oulussakin hankkeeseen ohjattujen valmennukset olivat pitkiä nuorten heikon toimintakyvyn vuoksi ja jonoa valmennukseen oli koko hankkeen ajan.

Ryhmävalmennuksiin integroitiin muita palveluita ryhmässä olevien nuorten tarpeiden mukaan. Ryhmissä kävivät mm. yleislääkäri, terveydenhoitaja ja eri järjestöjen työntekijöitä. Nuorten valmennuksessa tehtiin laaja-alaisesti verkostotyötä ja työparityötä sosiaalipalveluiden, mielenterveyspalveluiden, työllisyyspalveluiden ja kaupungin nuorten palveluiden kanssa. Lisäksi yhteistyötä tehtiin tiiviisti alueen muiden järjestötoimijoiden kanssa.

Oulussa hankkeessa työskenteli neljä valmentajaa, joista yksi toimi myös tiimin esimiehenä. Oulun valmentajista kaksi työskentelivät Helsingin Diakonissalaitoksen ja kaksi Oulun Diakonissalaitoksen työntekijöinä. Hankkeen päättyttyä Oulun Vamoksen toiminta oli vaarassa päättyä kokonaan. Helsingin Diakonissalaitos kuitenkin sitoutui rahoittamaan yksikköä samalla kun rahoitusta haetaan muualta. Vamoksen toiminnan kehittäminen Oulussa tapahtuu alueellisten toimijoiden kanssa läheisessä yhteistyössä tarvepohjaisesti.

Turussa hankkeen toiminta alkoi vuonna 2017 aluksi kahden valmentajan voimin. Vuonna 2018 hankkeen toiminta laajeni seitsemän työntekijän tiimiksi. Vuonna 2018 Vamos Turussa kaikki 16 -29 -vuotiaiden valmennukset siirtyivät kärkihankerahoituksen piiriin. Turussa keskeisiä yhteistyökumppaneita olivat aikuissosiaalityön lisäksi kaupungin psykologipalvelut ja psykiatriset palvelut.

Turussa kärkihankkeen nuoret olivat yksilö- ja ryhmävalmennuksissa, kotiin vietävää valmennusta oli vähemmän. Mindset ryhmävalmennusta järjestettiin hankkeen valmentajien toimesta. Lisäksi hankkeen aikana toteutettiin suljettuja ryhmiä, joissa hyödynnettiin mm. Taideterapeutin ja musiikkiterapeutin osaamista. Toisessa näistä ryhmistä Vamoksen valmentaja työparina toimi Turun kaupungin sosiaaliohjaaja sosiaalisen kuntoutuksen Kelkka-toiminnasta. Jonoa hankkeen palveluihin oli hankkeen toisena toimintavuonna koko ajan. Verkostotyötä tehtiin aktiivisesti nuorilähtöisesti kuten

muillakin paikkakunnilla. Integroituja palveluita hyödynnettiin yhteistyössä samassa rakennuksessa olevan Turun Ohjaamon kanssa; Vamoksen nuorten käytettävissä olivat säännöllisesti psykiatrisesti suuntautunut sairaanhoitaja, seksuaaliterapeutti ja asumisneuvoja. Alueen järjestöjen kanssa tehtiin aktiivista yhteistyötä vierailujen, yhteistyön kehittämisen ja nuorilähtöisen työskentelyn merkeissä. Turussa psykiatristen palveluiden uudelleenjärjestäytyminen haastoi hankkeen alussa yhteistyötä, vaikka erikoissairaanhoidon läheteet psykiatrisiin palveluihin lisääntyivät Turussa erityisen paljon muuhun maahan verrattuna. Vuoden 2018 alkupuoliskon aikana kuitenkin yhteydenotot psykiatriselta puolelta Vamokseen lisääntyivät runsaasti ja hankkeen loppuaikana pilotoitiin yhteistoimintamallia asiakasohjauksessa ja asiakastyössä.

Turussa hankkeessa työskenteli vuonna 2017 kaksi valmentajaa ja vuonna 2018 kuusi valmentajaa ja tiimin esimies. Loppuvuonna 2018 hankkeeseen palkattiin kaksi osa-aikaista valmentajaa nuorten suuren ohjautumismäärän takia. Hankkeen päättyminen kutisti Turun Vamoksen toimintoja huomattavasti, koska haettuja muita rahoituksia ei saatu. Turun kaupungin hyvinvointitoimiala rahoittaa Mindset-valmennusta vuonna 2019.

Rovaniemellä kärkihanke ja Mindset-toiminta käynnistyi 2018 aktiivisella verkostojen kontaktoinnilla ja Mindset-konseptin esittelemisellä alueen nuorisoalan toimijoille ja järjestöille. Oulun Vamoksen työntekijät tukivat Rovaniemen toiminnan käynnistämisessä. Nuoria ohjautui valmennukseen heti yksikön avattua ovensa, toiminta alkoi nuorten kotiin jalkautuvalla valmennuksella. Mindset ryhmävalmennuksia ehdittiin järjestämään vuoden aikana kaksi, ne järjestettiin yhdessä sosiaalipalveluiden ja Tyttöjen talon kanssa. Mindset-valmennus otettiin Rovaniemellä hyvin vastaan, ja se koettiin verkostoyön palautteen mukaan hyvin tarpeelliseksi. Hankkeen yhteistoimintamallin mukainen verkostotyö ja työparityöskentely oli aktiivista ja toimivaa.

Rovaniemellä hankkeessa työskenteli neljä valmentajaa, joista yksi toimi tiimin esimiehenä. Kaksi valmentajaa työskenteli Helsingin Diakonissalaitoksen ja kaksi Rovaniemen kaupungin työntekijöinä. Rovaniemelle haettiin ja saatiin ESR-rahoitteinen hanke yhdessä Rovaniemen kaupungin ja Nuorten Ystävät ry:n kanssa. Hankkeessa laajennetaan palveluintegraation elementtejä ja kehitetään erityisesti järjestökentän ja julkisen sektorin yhteistoimintaa.

Päijät-Hämeen alueella kärkihankkeen Mindset-toiminta alkoi heti alkuvuodesta 2018. Nuoria ohjautui toimintaan jo heti tammikuussa aikaisempien toimintojen ja verkostojen ansiosta. Mindset ryhmävalmennukset alkoivat helmikuusta lähtien. Keväällä 2018 Lahden Vamoksen yksikkö joutui muuttamaan uusiin toimitiloihin, mikä vaikutti Mindsetin toimintaan hidastaen asiakaskiertoa. Jonoa Mindsetiin oli koko hankkeen ajan, mikä osoitti, että Lahden alueella on tarvetta kotiin jalkautuvalle ja matalan kynnyksen ryhmämuotoiselle valmennukselle. Päijät-Hämeen alueella oli koko hankkeen ajan selkeä tarve nuorten sosiaalisen kuntoutuksen sekä arjen taitojen- ja hyvinvointia edistävälle ryhmävalmennukselle, mitä Mindset-toiminta yksin ei pystynyt täyttämään. Mindset-valmennuksen toiminta rajattiin muiden paikkakuntien tapaan kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin nuoriin, joilla oli mielenterveyshaasteiden takia heikentynyt toimintakyky.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän sosiaalitoimen ja psykiatrian puolelta ohjaamat palveluintegraatiota toteuttavat yhteistyötyöntekijät aloittivat hankeyhteistyön toukokuussa 2018 valmentajien järjestämällä perehdytyksillä. Yhteistyöstä sovittiin, että

ryhmissä kävi sosiaaliohjaaja ja psykiatrinen sairaanhoitaja viikoittain. Ryhmiin integroitumisen lisäksi järjestettiin psykiatrian lääkärin konsultaatio hankkeen työntekijöille ja nuorille suunnattu avoin tilaisuus syksyllä kolme kertaa. Lahdessa nuorten ohjaamisessa haaste oli aikaisemman Vamoksen toimintojen erilainen profiloituminen alueellisessa palvelukentässä. Yksi vuosi on lyhyt aika kohderyhmäprofiloinnin muutokselle verkostossa sekä toimintojen kehittämiseksi ja juurruttamiseksi. Lisäksi epävarmuus hankkeen päättymisen myötä aiheutti huolta Lahden yksikön toiminnan jatkuvuudesta ja erityisesti hankkeessa olevien heikkokuntoisten nuorten palveluiden katkemattomuudesta.

Päijät-Hämeessä eli Lahden yksikössä hankkeessa työskenteli neljä valmentajaa. Vuonna 2019 alusta alkoi ESR-rahoitteinen hanke, jossa kehitetään uravalmennusta Mindset kohderyhmään kuuluville nuorille.

2.2. Aikataulun toteutuminen

Aikataulutavoitteiden toteutuminen suhteessa hankesuunnitelmaan

Suunnitelma	Toimenpiteet	Toteutuminen
Q1 / 2017	Hankkeen koordinoinnin johtamiseen liittyvä suunnitelma on olemassa. Rekrytointiprosessi käynnistetään heti hakepäättöksen jälkeen. Rekrytointiprosessin suunnitelma valmistelu etukäteen, joka jouduttaa hankkeen täysimääräistä käynnistystä.	toteutunut Q1/ 2017
Q1 / 2017	Hanketiimi rekrytoidaan ja se käynnistää toteutuksen toimintapaikkakunnilla	toteutunut Q2/2017
Q1 / 2017	Hanketiimi perehtyy Vamos-toimintaan	toteutunut Q2/2017
Q1 / 2017	Hanketiimi perehtyy paikalliseen nuorten palveluverkostoon ja käynnistää yhteisen suunnittelun kuntien sosiaalipalveluiden ja psykiatristen palveluiden, sekä nuorisotyön kanssa alueellisen toimintasuunnitelman mukaisesti	toteutunut Q2/2017
Q1 / 2017	Tulostähti-koulutukset toteutetaan hankehenkilöstölle	toteutunut Q2/2017, jatkuivat Q3- Q4/2017

Nuorisotakuun kärkihanke

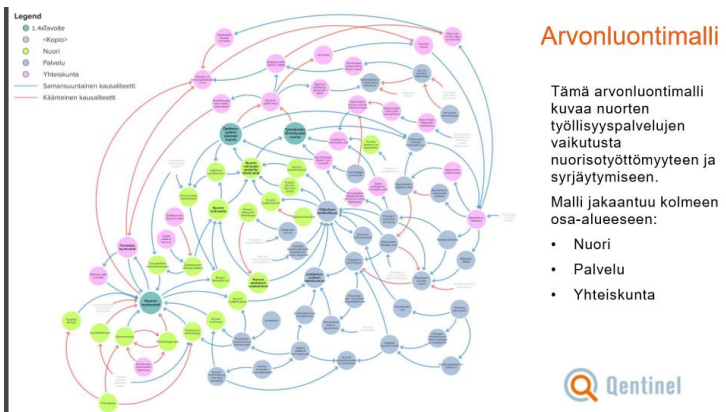
Q1 / 2017	Uusien esimiesten valmennusprosessi käynnistyy	toteutunut Q2/2017
Q1 / 2017	Hankkeelle laaditaan yksityiskohtaiset arviointi- ja viestintäsuunnitelmat	toteutunut Q1/2017
Q1 / 2017	Hankkeen ohjausryhmän lopullinen kokoonpano määritetään	toteutunut Q2/2017 päivittynyt Q4/2017
Q2 / 2017	Hankkeen Youth Advisory Board aloittaa työskentelyn	Suunniteltu Q4/2017, toteutus Q1/2018*
Q2 / 2017	Verkostokoulutukset käynnistyvät	toteutus erillisen suunnitelman mukaan Q1 ja Q2/2018
Q2 / 2017	Hankkeen valtakunnallinen ohjausryhmä kokoontuu	toteutunut Q3/2017
Q2 / 2017	Ensimmäinen väliarviointi toteutetaan	toteutunut Q3/2017
Q2 / 2017	Ryhmätoiminta ja kotiin vietävä valmennus ovat käynnistyneet ja nuoret ohjautuneet uusiin Vamos Mindset -ryhmiin	toteutunut Q2 ja Q3/2017
Q2 / 2017	Alueelliset projektiryhmät kootaan ja niiden tehtävä ja tavoite määritellään alueellisten tarpeiden mukaisesti	toteutunut Q2/2017
Q2 / 2017	Työpajatyöskentelyt alueellisten verkostojen kanssa käynnistyvät	toteutunut Q2/2017
Q2 / 2017	Hankkeen levittämisen- ja juurruttamissuunnitelmaa tarkennetaan yhteistyössä julkisen sektorin kumppaneiden kanssa	toteutunut Q2/2017, työskentely jatkuu Q1 ja Q2/2018
Q2 / 2017	Palveluintegraation alueelliset palvelumuotoilut käynnistyvät	toteutunut Q2/2017

Q3/2017	Kuopiossa siirrytään prosessin vaiheeseen 2 Alueellisista laajentumis- ja levittämissuunnitelmista neuvotellaan paikallisten verkostojen kanssa Levittämis- ja juurruttamissuunnitelman toinen aalto käynnistyy Alueelliset projektiryhmät kokoontuvat	toteutunut Q3/2017 toteutunut osittain Q4/2017 toteutunut osittain Q3/2017
Q4/2017	Tulos- ja vaikutusperusteisten mallien implementointi vuodelle 2018 Alueelliset projektiryhmät kokoontuvat	käynnistynyt Q4/2017 toteutunut osittain Q4/2017
Q1 / 2018	Turussa siirrytään prosessin vaiheeseen 2	toteutunut Q1/2018
Q1 / 2018	Hankkeen Youth Advisory Board aloittaa työskentelyn	toteutunut Q2/2018*
Q1 / 2018	Hankkeen väliraportti toimitetaan rahoittajalle	toteutunut Q1/2018
Q1 / 2018	Alueelliset tarveanalyysien mukaiset laajentumiseen ja juurruttamiseen tähtäävät hankeprosessit käynnistyvät (toinen aalto)	toteutunut Q1-Q2/2018
Q1 / 2018	Alueelliset projektiryhmät ja ohjausryhmä kokoontuvat	toteutunut osittain Q1/2018
Q2 / 2018	Alueelliset projektiryhmät kokoontuvat	toteutunut osittain Q2/2018
Q2 / 2018	Työpajatyöskentelyt alueellisten verkostojen kanssa jatkuvat	toteutunut osittain Q2/2018, jatkui Q3 ja Q4
Q2 / 2018	Palveluintegraatioiden vaikutusketjuja testataan	Toteutunut osittain Q3 ja Q4
Q3 / 2018	Alueelliset projektiryhmät kokoontuvat	toteutunut Q3-Q4/2018
Q3 / 2018	Yhteistoimintamallien ja toimintokohtaisten vaikutusketjujen työstöt	Toteutunut Q2 2018 Case Helsinki**

Q3 / 2018	Hankkeessa kehitettyjen vaikuttavuusmallien ja mittaristojen linkittäminen soite-muutokseen	Toteutui osittain***
Q4 / 2018	Hankkeen ohjausryhmä kokoontuu	toteutunut Q4/2018
Q4 / 2018	Hankkeen loppuraportti	valmis Q1/2019
Q4 / 2018	Toteutetaan hyvinvointi- ja terveystieteellinen analyysi	toteutunut Q4/2018
Q4 / 2018	Hankkeen tuloksista ja vaikutuksista viestitään monikanavaisesti	toteutunut Q1/2019
Q4 / 2018	Toteutetaan hankkeen valtakunnallinen päätöstapahtuma, jossa tulokset ja kokemukset jaetaan	toteutunut Q1/2019

*Suunniteltu nuorista koottu Youth Advisor Board ei toteutunut hankkeeseen ohjautuneiden nuorten heikon toimintakyvyn vuoksi. Se toteutettiin "Sano se ääneen" -somekampanjanana, johon palkattiin nuoria ja he yhdessä vapaaehtoisten nuorten kanssa toteuttivat kampanjan kokonaisuudessaan. Kampanjan avulla haluttiin nostaa nimenomaan nuorten omaa ääntä esiin.

**Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos Helsinki ja Helsingin kaupungin nuorten työllisyyspalvelut toteuttivat yhteistyössä arvonluontimallin Qentinelin johdolla. Kuvassa alla yhdessä tuotettu arvonluontimalli. Yhteistyöskentelyn tuotos on loppuraportin liitteessä 3.

***Hankkeen kehittämän mallin elementtejä ja käyttämiä mittaristoja linkitettiin soite-valmisteluun Kuopiossa, missä Vamos oli mukana valmistautumassa SOTE-MAKU uudistukseen (Pohjois-Savon kehittämisen kärjet: Pohjois-Savon maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2017-2018; 2018)

2.3. Toteutuneet kustannukset- ja resurssit

2.3.1. Työmäärät ja tehtävien tekijät

Hankkeessa pysyttiin pääasiassa suunnitellussa henkilöstömäärässä. Hanke pääsi aloittamaan toimintansa vuonna 2017 rahoituspäätöksen (20.2.2017) ja rekrytointien jälkeen, joten henkilöstöresurssit eivät olleet täydessä käytössä rahoituskauden kolmena ensimmäisenä kuukautena. Yleisesti ottaen hanketyöntekijät pysyivät hankkeessa koko hankeajan. Muutamia työntekijävaihdoksia tuli, mutta paikat täytettiin pikaisesti. Valmentaja- ja esimiesresurssit ja tiimirakenteet toteutuivat hankesuunnitelman mukaan. Oulussa ja Rovaniemellä molemmissa kaksi valmentajaa olivat osatoteuttajien Oulun Diakonissalaitoksen ja Rovaniemen kaupungin työntekijöitä. Yhteisellä tiimirakenteella pyrittiin vahvistamaan aitoa yhteistekemistä toteuttajien kesken. Hankkeen viimeisellä puolivuotiskaudella Turkuun palkattiin vielä kaksi osa-aikaista valmentajaa.

Valtakunnalliseen koordinointiin tehtiin muutoksia hankkeen aikana. Vuonna 2018 hankkeeseen lisättiin viestintäkoordinaattorin resurssia 0,20 htv tehostamaan hankkeen viestintää. Hankkeeseen palkattiin myös uusi projektipäällikkö 6-12/2018 väliseksi ajaksi, koska hankkeen loppuvaiheessa koordinaatiota työllistivät hankehallintaan, hankkeen päättämiseen, työn juurruttamiseen, sidosryhmätyöskentelyyn, palvelumuotoiluprosessiin sekä uusien oppilaitosavausten sisään ajaminen kärkihankeesta opittuihin teemoihin ja paikallisten yksiköiden toimintojen jatkosuunnitelmiin liittyvät asiat. Suunnitelmista poiketen hankkeessa toteutettavaa tutkimusta ei ostettu ulkopuolisena palveluna, vaan hankkeeseen palkattiin tutkija työntekijäksi kolmeksi kuukaudeksi.

Palveluintegraation käytännön toteutukseen oli hankesuunnitelmassa määritelty kaupunkikohtaisesti tietyt henkilötyövuosimäärät, jotka resursoidaan hankeyhteistyöhön. Integroitavat henkilötyövuosiresurssit eivät olleet hankkeen toteuttajien työntekijöitä. Käytännössä henkilöstöresurssien todellista määrää ei seurattu tai tilastoitu, koska resurssit jakautuivat yhteistyökunnissa käytännössä vaihtelevasti ja useamman työntekijän kesken. Resurssien toteutumisessa oli myös eroja sosiaalityön ja psykiatristen palveluiden välillä eri kaupungeissa. Esimerkiksi Kuopiossa määriteltiin hankkeen ajaksi pysyvä työaika kuntoutusohjaajalle, joka jalkautui Vamoksen tiloihin. Pääkaupunkiseudulla taas resurssi jakautui usealle työntekijälle, joten systemaattista yhteistyökuvioita yhteisine aikatauluineen oli haastavaa rakentaa. Lisäksi joidenkin kaupunkien organisaatiouudistukset ja henkilöstövaihdokset toivat haasteita pitkäjänteiselle kehittämis yhteistyölle. Helsingin Diakonissalaitoksen päätoteuttajana olisi pitänyt ponnekkaammin johtaa yhteistyötä valtakunnallisesti ja alueellisesti, jotta käytännön toteutuminen olisi onnistunut vieläkin sujuvammin.

Taulukossa 4 on kuvattu valmennukseen, esimiestyöhön, koordinointiin, tutkimuksen toteuttamiseen ja palveluintegraatioon suunnitellut ja toteutuneet resurssimäärät.

Taulukko 1: Suunnitellut ja toteutuneet henkilötyöpäivät

Hankkeen/projektin tehtävät (tai muut osakokonaisuudet)	Suunniteltu resurssimäärä: työntekijät	Toteutunut resurssimäärä: työntekijät
Valmennuksen suunnittelu ja toteuttaminen: valmentajaresurssi	15 työntekijää 2017 30 työntekijää 2018	15 työntekijää 2017 30 työntekijää 2018 2 osa-aikaista 2018
Esimiestyö valmennustiimeille	4 työntekijää 2018	4 työntekijää 2018
Valtakunnallinen koordinointi	1 koordinaatiosta vastaava 2017-2018	1 koordinaatiosta vastaava 2017-2018 1 projektipäällikkö 6-12/2018 0,2 viestintäkoordinaattori
Tutkimuksen toteuttaminen	0	0,25 tutkija
Palveluiden integraatio (ei hankehenkilöt)	3,5 htv/2017 5,5 htv/2018	Ei tilastoitu
Yhteensä:	50 työntekijää	51 + 4 osa-aikaista työntekijää

2.3.2. Budjetti ja kustannukset

Taulukossa 6 on eroteltu alkuperäisen budjetin, viimeisimmän muutosbudjetin (hyväksytty 1/2019) ja toteutuneet kustannukset. Kustannukset ovat koko hankkeen aikaisia ja kaikkien toteuttajien yhteenlaskettuja.

Taulukko 2: Todelliset kustannukset ja budjetti

	Alkuperäinen Budjetti EUR	Muutosbudjetti viimeisin EUR	Toteutuneet kulut EUR
Henkilöstökustannukset	2 152 917	2 287 432	2 140 638
Palveluostot	141 859	243 534	218 540
Aineet, tarvikk., tavarat	136 600	100 000	82 373
Investoinnit	0	18 070	15 265
Muut kustannukset	959 872	1 000 571	774 569
Yhteensä:	3 391 248	3 649 607	3 231 385

Hankkeessa tehtiin kaksi muutoshakemusta; ensimmäisellä hankkeen toimintaa laajennettiin vuonna 2018 kahdelle uudelle alueelle, jolloin budjettia kasvatettiin. Toisella muutoshakemuksella haettiin muutoksia hankkeen kustannuslajien välillä, mutta ei muutosta kokonaisbudjettiin. Isoimmat muutokset johtuivat siitä, että palveluostoihin ja vuokriin tarvittiin suurempaa budjettia. Osa asiakastyön kuluista tiliöitiin palveluihin, koska asiakastoiminnan kulut eivät tiliöinnissä olleet aina aineet, tarvikkeet, tavarat -kululajia. Nuorten kanssa esimerkiksi kokeiltiin erilaisia harrastus- tai kulttuuritoimintamuotoja osallisuuden kasvattamiseksi. Henkilöstökustannuksia oli jäänyt käyttämättä, kun hanke ei päässyt alkamaan heti tammikuussa 2017. Henkilöstökustannuksista siirrettiin muille kustannuslajeille.

Hankkeelle budjetoitua rahaa ei saatu käytettyä kokonaan. Vuokriin ja muihin kuluihin budjetoidusta kuluista jäi käyttämättä suhteessa eniten. Kokonaisuudessaan budjetista jäi käyttämättä 418 222€.

2.4. Riskit

Hankesuunnitelmaan oli kirjattu viisi riskiä, joiden arvioitiin mahdollisesti nousevan toiminnan aikana. Alla käydään arvioidut riskit läpi ja arvioidaan niiden toteutumista ja niihin vastaamista. Suunnitteluvaiheessa mahdolliset riskit oli hyvin mietitty, koska kaikki niistä toteutui jollain tasolla hankkeen aikana.

Riski 1: Vaikeassa elämäntilanteessa elävät nuoret eivät sitoudu toimintaan.

Varautuminen riskiin: Vamoksen toimintaideologian mukaista on, että jokaiselle toiminnassa mukana olevalle nuorelle etsitään hänen elämäntilanteeseensa sopivat ja häntä parhaalla tavalla tukevat palvelut. Jos nuori syystä tai toisesta ei halua tai pysty sitoutumaan toimintaan, nuorelle korostetaan, että Vamokseen on aina mahdollista palata silloin kun se on nuorelle oikea-aikaista ja tarpeen mukaista.

Arviointi hankkeen päättyessä: Hankkeeseen ohjautuneista nuorista 11% keskeytti valmennuksen siten, että he hävisivät tai että palvelu ei ollut heille oikea-aikaista. Osalla keskeytyksen syy oli akuutti päihdeongelma, jota nuori ei itse tunnistanut tai ollut vielä valmis ottamaan valmennuksellista apua vastaan. Keskeyttäneitä nuoria tavoiteltiin eri tavoin, ja sanoitettiin, että he voivat palata Vamokseen myöhemminkin. Hankkeen palvelu oli vapaaehtoista, ja siihen ei voitu ketään pakottaa eikä houkutella, jos nuori ei itse kokenut palvelua lainkaan ajankohtaiseksi itselleen. Tämän kohderyhmän kohdalla keskeytykset ovat normaaleja, koska nuorten tilanteet voivat olla huonoja, ja voimavaroja muutokselle ei sillä hetkellä ole.

Riski 2: Pitkään toimeettomina olleiden nuorten kuntoutuminen vie paljon aikaa eikä nuorten kierto palvelun läpi ole riittävän nopeaa.

Varautuminen riskiin 2: Toiminnan intensiteettiin panostetaan yhdistämällä kuntoutus vertaisryhmässä ja etsivän sosiaalityön jalkautuva yksilötyö. Näin nuoren ympärille on mahdollista koota tarvittava tuki kynnyksettömästi.

Arviointi hankkeen päättyessä: hankkeeseen ohjautuneet nuoret tarvitsivat suunniteltua pidempiä valmennusjaksoja. Vamoksen keskimääräinen valmennuskesto nousi hankkeen myötä kahdella kuukaudella. Tämä on pikemminkin hankkeen yksi tulos, eikä riski. Heikossa kunnossa olevat nuoret tarvitsevat pitkäkestoista ja aikarajatonta palvelua. Hankkeessa korostui nuorten mielenterveysongelmien määrä. Lähetteen määrä psykiatriin palveluihin kasvoi huomattavasti ja palveluiden saanti heikentyi sekä erikoissairaanhoidossa että peruspalveluissa. Tämä vaikutti siihen, että mielenterveyspalveluiden tarpeessa olevien nuorten hoitoon pääsy viivästyi ja Vamoksen valmentajat "kannattelivat" nuorta kunnes hoito alkoi. Vamoksen rooli hoitoa tukevana valmennuksena pääsi näin ollen alkamaan myös usein viiveellä ja edistymistä nuoren tilanteessa tapahtui hitaammin kuin oli alun perin oletettu.

Riski 3: Nuorille ei löydy tavoitteen mukaisesti sopivia opiskelu- ja työpaikkoja.

Varautuminen riskiin 3: Vamos tuo toimintaan vuosien aikana eri hankkeissa kehitetyn yritys yhteistyön osaamisensa, jonka avulla paikallisiin yrityksiin luodaan kontakteja nuorten yksilöllisten työllistymispolkujen rakentamiseksi. Yrityksiä tuetaan nuorten työllistämiseksi. Hankkeen työntekijät luovat myös tiiviin yhteistyön paikallisiin toisen asteen oppilaitoksiin yksilöllisten koulutuspolkujen rakentamiseksi.

Arviointi hankkeen päättyessä: Hankkeeseen ohjautuneet nuoret eivät olleet valmiita koulutus- ja työurapoluille ihan heti. Jatkopolutuksessa keskityttiin monen nuoren kohdalla psykiatriseen hoitoon sitoutumiseen ja kuntouttaville poluille ohjaamiseen. Hankkeen yhtenä tuloksena saatiin hankerahoitusta oppilaitoksiin jalkautuville hankkeille, joissa hyödynnetään hankkeessa opittua koulupudokkuuden ehkäisyssä.

Riski 4: Nuorten palvelujen integrointi kunnan palveluihin ei onnistu

Varautuminen 4: Kunnan eri palveluiden sekä järjestöjen työntekijät perehdytetään uuteen toimintamalliin ja pyritään sitouttamaan, esim. koulutusten kautta, yhteistyöhön. Yhteistyötä rakentaa nuorten ohjaus- ja palveluverkoston monialainen työryhmä, jonka tehtävänä on mm. varmistaa nuorille suunnattujen palvelujen riittävyys, laatu ja palveluun siirtymisen sujuvuus. Työryhmässä on edustettuna asiakkuusjohtajien kautta kaupungin keskeiset nuorten palvelujen tuottajat ja valtion ja kuntayhtymien nuorisotakuuseen liittyvät toimijat.

Arviointi hankkeen päättyessä: Työntekijätasolla yhteistyön toteuttaminen ja mallintaminen onnistui suhteellisen hyvin. Jokaisella paikkakunnalla onnistuttiin rakentamaan konkreettisia toimintatapoja yhteistyön toteuttamiseen, vaikka toimintatavat saattoivat olla työntekijäriippuvaisia. Verkostotyö oli kaikilla paikkakunnilla aktiivista, mutta systemaattinen monen tason työryhmätyöskentely ei onnistunut tavoitteiden mukaisella tasolla. Toisaalta siihen vaikutti yhteiskunnallinen tilanne uusien muutosten suhteen, mikä aiheutti organisaatio- ja henkilöstömuutoksia ja epävarmuutta palveluiden tulevaisuudesta. Mutta päätoteuttaja ei myöskään kyennyt koordinoivasta roolista riittävän

systemaattiseen ja aktiiviseen verkostojohdantamiseen valtakunnallisella ja paikallisilla tasoilla.

Riski 5: Toiminta ei juurru kunnan palvelujärjestelmään

Varautuminen 5: Hankkeen yhteistyökunnat ovat sitoutuneet juurruttamaan uutta toimintamallia. Tämä tapahtuu kouluttamalla ja perehdyttämällä henkilöstöä, rakentamalla kumppanuutta järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa sekä edistämällä tarvittavia organisaatiouudistuksia

Arviointi hankkeen päättyessä: toiminta saatiin mallinnettua, mutta kaksi vuotta oli liian lyhyt aika toimintamallin juurruttamiseen ilman erillistä resurssia. Toisaalta kunnat, joissa hanke toimi, jatkavat yhteistyötä Vamoksen kanssa samoin toimintaperiaattein, eli siinä mielessä yhteistyön toimintatavat juurtuivat kunnan palvelujärjestelmiin. Yhteistyön vakiinnuttaminen ja edelleen kehittäminen vaatii vielä tässä vaiheessa erillisiä resursseja, jotta voidaan varmentaa kolmannen sektorin tuottamia palveluita sekä resursoimaan kehittämiseen aikaa. Mindsetin toimintaelementtejä jatkuu Kuopiossa osana palvelusetelillä tuotettua yksilö- ja ryhmävalmennusta ja Espoossa osana kilpailutettuja nuorisopalveluita, joita Vamos toteuttaa. Lisäksi Vamoksessa otettiin verkostojen johtamisen kehittäminen osaksi toimintasuunnitelmaa ja työnkuvia, ja osana sitä otettiin käyttöön CRM asiakkuusjärjestelmä. Hankkeen aikana Vamoksessa opittiin kehittämisen kohteista ja niihin tartuttiin osana oman toiminnan kehittämistä nyt ja tulevaisuudessa.

3. Dokumentointi

Hankkeen tuottamia tiedostoja säilytetään Helsingin Diakonissalaitoksen Säätiön Vamos ja työllisyys palvelualueen hallinnon työhuoneessa fyysisessä kansiossa, sähköisessä hankekansiossa ja hankkeelle luodussa Microsoft sharepoint-työtilassa. Hanke tuotti väli- ja loppuraportit, tieteellisen tutkimuksen, mallinnuksen Mindset-palvelumallista, ohjausryhmäkokousten esitykset ja muistiot, verkostotilaisuuksien esitykset ja muistiot sekä hankkeen sisäiseen kehittämiseen ja valmennuspalveluun liittyvää materiaalia. Hankkeen aikana asiakastiedot nuorista kerättiin vuonna 2017 yksikkökohtaisiin excel-pohjaisiin seurantatiedostoihin, ja 11/2017 jälkeen Hilikka-asiakastietojärjestelmään (rekisteriseloste osoitteessa hdl.fi/vamos), mistä ne poistetaan viimeistään kuusi kuukautta hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeessa solmitut sopimukset löytyvät HDL:n sopimusrenkijärjestelmästä. Hankkeen kokonaisvaltaisten tulosten analysoinnin yhteydessä kahden järjestelmän tiedot yhdistettiin.

Helsingin Diakonissalaitoksen ja Vamoksen nettisivuille ja somekanaville tuotettiin hankkeesta julkaisuja hankkeen aikana, ja julkaisuja ei ole poistettu sähköisistä kanavista. Eri mediakanavat, kuten YLE, Helsingin Sanomat, Kaleva ja Savon Sanomat, julkaisivat juttuja ja blogeja hankkeen palveluista ja joidenkin nuorten tarinoita. Hankkeen päätösseminaari striimausjulkaisu löytyy HDL:n youtube-kanavalla 2/2020 asti.

4. Opit ja palautteet

Hankkeessa onnistuttiin kohderyhmän tavoittamisessa, uuden valmennuskonseptin pilotoinnissa ja mallinnuksessa sekä ammattitaitoisen ja innostuneen henkilöstön rekrytoinnissa. Hanke tavoitti yli tuhat nuorta, ja saavutti lähes tavoitteensa nuorten määrässä. Nuorten tavoittamiseen vaikutti aktiivinen verkostotyö, koska suurin osa nuorista tuli hankkeeseen jonkun tahon tai läheisen ohjauksesta. Mindset valmennuksen toteuttaminen ja kehittäminen onnistui hankkeen valmentajilta erittäin hyvin. Hankkeeseen rekrytoitiin tietoisesti moniammatillisia tiimejä, ja heille annettiin suhteellisen vapaat kädet kokeilla ja rakentaa kohderyhmän tarpeisiin vastaavaa toimintaa. Nuorilta kerätyn palautteen mukaan nuoret kokivat valmennusten sisällöt ja toteutustavat hyödyllisiksi. Valmentajat koettiin aidosti nuorista kiinnostuneiksi ja merkittäviksi työntekijöiksi nuorten tilanteiden parantamisessa. Valmentajat onnistuivat integroimaan nuorten tarvitsemia palveluita osaksi Mindset valmennusta aktiivisen verkostotyön avulla. Tiimit myös hakivat konsultaatiota muilta ammattilaisilta ja kehittivät osaamistaan nuorten tarpeista nousseiden ilmiöiden ja teemojen mukaisesti.

Hanke onnistui rakentamaan jokaiselle paikkakunnalle palveluintegraatiota julkisen ja kolmannen sektorin toiminnan välille. Yhteistyörakenteet onnistuttiin säilyttämään jokaisella paikkakunnalla myös hankkeen päättyessä, mutta epävarma rahoituspohja haastaa osan paikkakuntien kohdalla kaikista heikoimmassa asemassa olevien nuorten tukemista. Tarvitaan edelleen rakenteellisia muutoksia, jotta aito palveluintegraation rakenne saadaan ylläpidettyä monihaasteisten kohderyhmien hyväksi. Kolmannen sektorin rooli julkisia palveluita täydentävänä elementtinä on parhaimmillaan hyvin vaikuttava kuten tämä hanke osoittaa. Lisää selkiytystä yhteistyörakenteisiin palvelujärjestelmän osalta tarvitaan kuitenkin edelleen.

Hankkeessa ei onnistuttu ihanteellisesti verkostojen johtamisessa, kokonaisuuden systemaattisessa kehittämisessä ja yhteistoimintamallin juurruttamisessa julkisiin palveluihin kaikilta osin. Hankkeen toiminta-aika, kaksi vuotta, oli lyhyt ottaen huomioon valtakunnallisen laajuuden sekä toteuttavien tahojen erilaisuuden. Hankkeella oli kolme osatoteuttajaa, mutta niiden lisäksi jokaisella alueella sosiaali- ja terveyspalveluiden jotkin sektorit olivat hankkeen yhteistyökumppaneita käytännön toteutuksen tasolla. Hanketta toteuttavat organisaatiot olivat kolmannen sektorin säätiöitä, kuntia ja sairaanhoitopiirejä. Organisaatiokulttuurien ja palveluntuottamisen asemat ja roolitusten erot yhteistyökumppaneiden välillä olisivat vaatineet pidemmän ajan lisäksi vankempaa roolia päätoteuttajalta verkostojohtamisessa organisaatioiden eri tasoilla, jotta yhteistä muutosta olisi saatu vielä enemmän aikaan. Verkostoyhteistyöhön vaikutti haastavasti myös yhteiskunnallinen tilanne sote- ja maku –uudistusten pysähtyneisyyden luoman epävarmuuden myötä.

Sipilän hallituksen sote- ja maakuntauudistuksen valmistelu oli käynnissä koko hankekauden ajan. Hankkeen käynnistyessä hallituksen suunnitelma oli, että maakunnat perustettaisiin heinäkuussa 2017 ja maakuntavaalit järjestettäisiin tammikuussa 2018. Suunnitellun aikataulun puitteissa hankkeen integraatiomallit olisi kyetty implementoimaan uusien sote-järjestäjätahojen kanssa. Kesällä 2018 suunnitelma kohtasi vaikeuksia ja aikataulua päätettiin lykätä vuodella. Eduskunnan perustuslakivaliokunta edellytti lakiesityksiin muutoksia, joten maakuntavaalien ajankohtaa päätettiin jälleen lykätä keväälle 2019. Lopulta uudistus kaatui eduskunnassa alkuvuodesta 2019.

Uudistuksen epävarmuus ja jatkuvat muutokset aikatauluissa aiheuttivat epävarmuutta kuntakumppaneiden taholla, eikä heillä ollut tarvittavaa mandaattia neuvotella mallien implementoimisesta silloiseen palveluiden järjestämiskäytäntöön.

Viestinnällisesti hanke oli paljon esillä paikallisessa ja valtakunnallisissa medioissa. Ulkoisessa viestinnässä ei esitelty ensisijaisesti hanketta, vaan kerrottiin nuorten tarinoita tai kokemuksia nuorten kanssa työskentelystä. Hankkeen työntekijöitä rohkaistiin aktiiviseen someviestintään ja esimerkiksi blogien kirjoittamiseen. Viestinnällä haluttiin ensisijaisesti nostaa nuorten ääntä esille. Hankkeen puitteissa toteutettiin keväällä 2018 somekampanja "Sano se ääneen", jonka avulla haluttiin hälventää mielenterveysongelmiin liittyvää häpeää ja piilottelua. Nuoret itse suunnittelivat ja toteuttivat koko kampanjan. Kampanjaa varten luotiin mediayksikkö, johon palkattiin neljä nuorta toteuttamaan kampanjaa. Heidän lisäksi toteutukseen osallistui useita vapaaehtoisia. Mediayksikön nuoret saivat ohjausta viestintätoimistolta, joka oli hankittu koordinoimaan koko kampanjaprojektia. Somekampanja toteutui todella hyvin, nuoret itse olivat siihen tyytyväisiä ja siitä tuli aidosti nuorten näköinen ja kuuloinen.

Palautetta kerättiin hankkeen aikana nuorilta osana ryhmävalmennusta. Lisäksi nuorilta kysyttiin koetun hyvinvoinnin muutosta hankkeessa päättämisen yhteydessä. Reflektointi oli merkittävä osa yksilö- ja ryhmävalmennuksia valmentajien välillä sekä valmentajan ja nuoren välillä. Saatua palautetta ja reflektointien antia hyödynnettiin jatkuvasti valmennuksen kehittämisessä ja muokkaamisessa. Verkostoilta ei kerätty systemaattisesti palautetta, vaan palaute perustui yhdessä tekemisen suulliseen arviointiin ja kehittämiseen tai nuorten palveluohjaustilanteisiin. Palaute alueellisilta verkostoilta Vamoksen ja hankkeen palveluista oli pääosin positiivista; palvelut koettiin tarpeellisiksi erityisesti tälle kohderyhmälle. Palvelun aikarajattomuus ja kotiin jalkautuminen saivat erityistä kiitosta. Hankkeen työntekijöiltä saatiin palautetta suullisesti hankkeen aikana. Työntekijät toivat kriittisiä huomioita valtakunnalliseen kehittämisen koordinointiin ja sisäiseen viestintään liittyen. Palaute koottiin hankkeen päättyessä yhteen ja vietiin Vamoksen johtoryhmälle. Ulkoisen viestinnän lisäksi myös hankkeen sisäiseen viestintään ja sen suunnitelmallisuuteen tullaan kiinnittämään tulevissa kehityshankkeissa ennakoitua enemmän huomiota.

Päätoteuttajan itsearviointin mukaan hankehenkilöstön onnistunut rekrytointi mahdollisti hankkeen sisällöllisten tavoitteiden saavuttamisen. Hankkeen toteuttamat palvelut olivat erittäin tarpeellisia ja hankkeen asiakkaat, nuoret itse, kokivat ne hyödyllisiksi. Hankehallinnoinnin ja koordinoinnin näkökulmasta näin ison hankkeen toteutusprosessi oli oppimisprosessi päätoteuttajalle. Jatkossa päätoteuttaja osaa huomioida eri tavalla kriittisiä elementtejä yhteishankkeiden onnistumiselle. Yhteissuunnittelu, -kehittäminen, ja -arviointi pitää olla koko projektin ajan verkostojohtamisen keskiössä, ja se tulee olla prosessoitu heti alkumetreiltä alkaen. Vamoksen valtakunnallisessa 2. asteen oppilaitokseen jalkautuvassa hankkeessa nämä opit on otettu käyttöön heti alusta lähtien. Vamoksessa on otettu vuonna 2018 käyttöön asiakkuuksien hallintajärjestelmä CRM, jonka avulla halutaan panostaa verkosto- ja kumppanuusyhteistyöhön eri tahojen kanssa. Yhteistyön onnistuminen ymmärretään olevan kriittinen elementti tulevaisuuden yhteishankkeiden ja -toimintojen mahdollistamiseksi.

5. Pysyvä toiminta ja jatkotoimet

5.1. Siirtyminen pysyvään toimintaan

Hankkeessa mallinnetun Mindset-konseptin mukaista valmennusta voidaan toteuttaa osana Vamoksen toimintaa, mutta se tarvitsee ulkopuolisen rahoituksen. Valmennuksen toteuttaminen vaatii valmennusresurssia ja ryhmävalmennukseen soveltuvat tilat. Mindset ryhmä- ja yksilövalmennusta voisi toteuttaa myös esimerkiksi kuntien tai sairaanhoitopiirien tiloissa, mikä edelleen kehittäisi palveluintegraatiota. Mindset-tyyppinen valmennus voidaan integroida julkisiin palveluihin.

Mindset toiminta jatkuu Vamoksen yksiköissä eri tavoin hankkeen päätyttyä. Helsingissä Mindset ryhmävalmennus integroitiin olemassa olevaan sosiaalisen kuntoutuksen Rytmivalmennukseen siten, että yksi ryhmä toteutetaan Mindsetin konseptilla valikoidulle kohderyhmälle. Toiminta on kuitenkin niin pienimuotoista, että ainakin keväällä 2019 ryhmä tulee täyteen Vamoksessa jo olevista nuorista eikä sitä voida mainostaa verkostoille. Yksilövalmennuksen elementtejä hyödynnetään pääkaupunkiseudulla toteutettavassa Kelan ammatillisen kuntoutuksen Nuotti-valmennuksessa, jossa Vamos toimii palveluntuottajana. Espoossa Vamos valittiin nuorisopalveluiden palveluntuottajaksi osana Espoon Ohjaamotaloa. Mindset-valmennus integroitiin osaksi palveluvalikkoa.

Lahteen haettiin ja saatiin ESR-rahoitteinen uravalmennuksellinen hanke. Se on kohdennettu heikomman toimintakyvyn nuorille, jotka tarvitsevat pidempiaikaista intensiivistä valmennusta urapolulle pääsemiseksi.

Kuopiossa Vamos toteuttaa ohjaamotyyppistä matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelua ja tarjoaa yksilö- ja ryhmävalmennusta Kuopion kaupungin palvelusetelillä vuodesta 2019 alkaen. Palvelusetelillä tarjottavassa valmennuksessa hyödynnetään Mindsetin yksilö- ja ryhmävalmennusprosesseja sekä elementtejä. Palveluseteli-mallin hyödyntämistä Mindset-tyyppisen valmennuksen tuottamiseen selvitetään myös muilla paikkakunnilla.

Turun Vamoksen tilanne muuttui merkittävästi kärkihankkeen päätyttyä, yksikön palvelut ja valmentajien määrä pieneni huomattavasti vuodelle 2019. Turun kaupunki rahoittaa Turussa Mindset-tyyppistä yksilövalmennusta. Turussa on suunnitteilla kehittää edelleen Mindset-valmennusta sekä aktiivisesti yhdessä kunnan ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa työskennellä kaupungissa uuden syrjäytymisen ehkäisyn toimenpideohjelman mukaisesti vahvistaen mm. alueellisia palveluja.

Oulun ja Rovaniemen Vamos yksiköt saivat alkunsa ja koostuivat ainoastaan kärkihankkeen toiminnasta vuosina 2017-2018, joten niiden yksiköiden jatkuminen oli uusien rahoitusten varassa. Molemmille paikkakunnille haettiin STEA hanketta, mutta sitä ei saatu. Helsingin Diakonissalaitoksen Säätiö rahoittaa Oulun yksikön jatkumista kunnes ulkopuolinen rahoitusmuoto järjestyy. Rovaniemelle haettiin ja saatiin ESR-rahoitteinen hanke yhdessä Rovaniemen kaupungin ja Nuorten Ystävät ry:n kanssa. Yhteishankkeessa edelleen kehitetään palveluiden johtamista sekä palveluintegraatiota kunnan ja laajemman järjestökentän kanssa yhteistyössä. Hankkeen kohderyhmä on työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret, jotka tarvitsevat kotiin vietävää palvelua ja

matalan kynnyksen ryhmävalmennusta. Hankkeessa hyödynnetään Mindset-valmennusmalleja.

Vamoksen uusi avaus kärkihankkeen tavoitteiden mukaisesti on yhteistyö ammatillisten oppilaitosten kanssa ja jalkautuminen niihin. Vuonna 2019 toimintaa on kuudella paikkakunnalla kahden erillisen hankkeen (Vamos 2. aste ja Oppilaitos-Vamos) myötä. Hankkeiden tavoitteena on viedä kohtaamisen kokonaisvaltaisuuteen liittyvä Vamoksen työote oppilaitoksiin ehkäisemään toisen asteen pudokkuutta.

5.2. Jälkiarviointi ja avoimet tehtävät

Hanke selkeästi osoitti sen, että nuoret, joiden toimintakyky on heikko tai lähes olematon, tarvitsevat pitkäkestoista ja pitkäjänteistä palvelua. Määräaikaiset hankkeet eivät pysty vastaamaan siihen tarpeeseen. Hankkeissa voidaan kehittää kohderyhmille soveltuvia palveluja, mutta palvelujen jatkuvuus pitäisi olla taattu jo hankkeen aloitusvaiheessa. Jatkuvuudella taattaisiin inhimillisestä näkökulmasta asiakkaiden palveluiden katkeamattomuus ja hyvien toimintatapojen juurtumismahdollisuus hankkeen päätyttyä.

Palveluiden tuottajia – oli ne sitten julkisia tai muita – tulisi vastuuttaa tekemään yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Määräaikaiset vapaaehtoiset hankkeet eivät voi ratkaista resurssipulan ja palveluiden siiloutumisen aiheuttamaa palveluiden ja niiden kohderyhmän kohtaanto- ja vaikuttavuusongelmaa. Monihaasteisen kohderyhmän palveluiden tuottajien tulisi tuottaa kaikki palvelut yhteistyössä oleellisten kumppaneiden kanssa ja tulevien rahoitusinstrumenttien tulisi ottaa tämä vaateeksi ja samalla mahdollistaa se. Lisäksi palveluiden rahoittajien tulisi vaatia ja palvelujen tuottajien tulisi sitoutua yhteisten asiakastilanteiden seurantamittareiden käyttöön. Siten saataisiin palveluiden käyttäjistä verrattavaa tietoa, joiden avulla erilaisten palveluiden vaikuttavuutta voisi mitata ja arvioida.

Yksi keskeinen kysymys monialaisten palveluiden järjestämisessä on palvelujen johtaminen. Sote-uudistuksen kaaduttua ja uutta hallituskautta sekä -ohjelmaa odotettaessa kuntien olisi hyvä ottaa nyt käyttöön uudenlaisia toimintatapoja. Palvelujen siiloutumista edistävät tällä hetkellä rahoitus, palveluiden strateginen johtaminen eri toimialojen ja toimijoiden taholta ja se, että palveluja on rakennettu tarveperustaisesti, jolloin erilaisia hallintohimmeleitä on päässyt syntyämään. Tarkoitus kaikessa on varmasti ollut hyvä ja vastata lakisääteisiin velvoitteisiin. Osaltaan siiloutumiseen on vaikuttanut myös kolmannen sektorin sirpaleinen toiminta. Erilaisia hankkeita on haettu ihan perustellusti tarveperustaisesti, mutta olisiko tässäkin syytä ottaa nyt uudenlainen johtaminen käyttöön? STEA ja tätä ennen RAY ovat kannustaneet järjestöjä tekemään entistä enemmän yhteistyötä, jotta saadaan aikaan vaikuttavampia palveluja. Yrityksiä tähän suuntaan on, mutta kolmannella sektorilla on käyty myös kamppailua rahoituksista ja avoin yhteistyö on ollut ajoittain haastavaa. Nykymallissa olisi perusteltua lähteä kyseenalaistamaan nykyisiä toimintatapoja ja pohtia mitä olemassa olevilla resurseilla pystyisimme saamaan aikaan niin, että palveluista saataisiin vaikuttavampia. Palveluiden johtamisella ja strategisilla linjauksilla on tässä valtavan suuri merkitys. Palveluiden

järjestämisessä lain edellytykset on kulmakivi, mutta laki ei kuitenkaan määrittele sitä, että palvelut pitää toteuttaa nykyisenlaisena. Tarvitaan rohkeutta lähteä muuttamaan totuttuja toimintamalleja, mutta kuten tässäkin hankkeessa todettiin, uudenlainen toimintamalli – Mindset-valmennus – tavoitti muuten vaikeasti tavoitettavissa olevia nuoria ja sai heidät hyvin tuloksin kiinnittymään ryhmiin ja tarvitsemiinsa palveluihin. Mallin toimivuus todettiin sekä toiminnan että johtamisen tasolla ja osassa kuntia tähän päätettiin satsata isosti myös jatkossa, sillä mallin tuottama hyöty sekä lyhyellä että pitkällä aikajänteellä nähdään merkittävänä - sekä taloudellisesti että inhimillisellä tasolla.

5.3. Ideoita jatkokehitykselle

Hankkeen valmentajat toivat esille, että vaikka hankkeeseen ohjautui hyvinkin eristäytyneitä nuoria, voisi Vamos pyrkiä tavoittamaan niitä nuoria, joihin kenelläkään ei ole kontaktia. Lisäksi voisi kehittää tapoja tavoitella hankkeessa keskeyttäneitä nuoria, ja selvittää, minkälaisia palveluja he tarvitsisivat. Iso osa nuorista ohjautui hankkeeseen jonkun ohjaavan tahon toimesta ja suosituksesta. Näinkin matalan kynnyksen toiminta ei tavoita kaikkia kotiin eristäytyneitä nuoria. Toinen kohderyhmä, jota hanke ei kyennyt palvelemaan oli päihteiden käyttäjät, jotka eivät tunnistaaneet päihteiden ongelmakäyttöä tai eivät halunneet siihen apua. Mindset-valmennuksen oleellinen elementti on halu muutokseen, mikä itsessään sitoutti nuoret siihen. Yksi ongelmakohta mielenterveyshaasteisten täysi-ikäisten nuorten parissa työskentelyssä on olemattomat keinot vanhempien ja perheiden kanssa työskentelyyn. Nuorten palveluiden kehittämisessä tulisi ottaa huomioon perhetyön ja yhteisötyön näkökulmat, sillä nuoren elämään vaikuttavat vahvasti hänen läheisensä. Työskentelyn ulottaminen myös nuoren lähiverkoston tuottaisi muutosta laajemmin nuoren elämässä ja sillä voitaisiin tukea tarpeen mukaan myös nuoren lähiverkostoa. Usein nuoren lähiverkostossa on erilaisia haasteita ja nuoren mielenterveyden ongelmat kuormittavat läheisiä. Lähiverkoston tukeminen tukee ja vahvistaa nuoren voimaantumista ja saa aikaan pysyvämpiä muutoksia. Ylisukupolvinen huono-osaisuus on todellisuutta usealle näistä nuorista ja tässä yhteiskunnallisessa muutoksessa tarvitaan kokonaisvaltaisempaa tukea, joka ulottuu nuoria laajemmalle tasolle.

Vamoksessa käytettävään vaikuttavuusanalytiikan mittaristoon sekä vaikuttavuus- ja tulosperustaisten hankintojen kehittämiseen liittyen voi olla yhteydessä Vamos ja työllisyys palvelualueen kehittämispäällikköön:

Vesa Sarmia, Kehittämispäällikkö

Vamos ja työllisyys, Helsingin Diakonissalaitos

vesa.sarmia@hdl.fi; 050 413 0718

Ammatillisen asteen koulupudokkuuden ehkäisemiseen yhteiskehittämisen keinoin liittyvissä asioissa voi olla yhteydessä Vamos 2. aste -opintoihin kiinnittyminen, läpäisy ja pudokkuuden ehkäisy -hankkeen (ESR) projektipäällikköön:

Elina Söderlund, projektipäällikkö

Vamos ja työllisyys, Helsingin Diakonissalaitos

elina.soderlund@hdl.fi; 050 327 9922

Vamoksessa kehitettävään tutkimusyhteistyöhön liittyen voi olla yhteydessä Vamos ja työllisyyden palvelualuejohtajaan:

Terhi Laine, palvelualuejohtaja

Vamos ja työllisyys, Helsingin Diakonissalaitos

terhi.laine@hdl.fi; 040 023 7775

6. Liitteet

Taulukko 3: Liitteet

Liite	Liitteen nimi
1.	Mindset mallinnus
2.	Haavoittuva yhteiskunta, tutkimus
3.	Qentinell arvonluontiketju, työskentelyn tuotos
4.	Terveisiä Mindset-valmentajilta artikkeli